

**Octavian
GOGA...**

**DOMNUL
NOTAR...**

**Editura „Flacăra”
..... 1914**

DOMNUL NOTAR

OCTAVIAN GOGA

DOMNUL NOTAR

DRAMĂ ÎN TREI ACTE DIN VIAȚA ARDEALULUI

BUCUREȘTI
EDITURA INSTITUTULUI DE : :
ARTE GRAFICE „FLACĂRA“ : : :
No. 40, STR. CÂMPINEANU No. 40
1 9 1 4

PERSOANELE :

- Traian Văleanu, notar în Lunca . . .* **R. Bulfinsky**
*Niculaie Borza, țăran fruntaș, socrul
notarului* **I. Petrescu**
*Dr. Ieronim Blezu, funcționar în mini-
ster la Budapesta, candidat de de-
putat guvernamental* **C. Duțulescu**
Solomon Nicoară, preot în Lunca . . . **Z. Bârsan**
Mitruț, pristavul satului **I. Brezeanu**
Toderaș, fecior de sat **C. Ciprian**
Cârciumarul Caiafa **A. Mihalescu**
Dascălul Iliuț **V. Valerian**
Cantorul Tioplea **N. Săvulescu**
Gal Șandor, sergent de jandarmi . . . **I. Dumitrescu**
Stan Hopârtean **I. Malcoci**
Otilia Sfetescu **D-na Maria Ciucurescu**
Lina, slujnică la notar **D-ra Sonia**
Ana, nevasta notarului **D-ra Ana Luca**

Țărani, jandarmi, lăutari, femei, copii.

*Se petrece în zilele noastre în satul Lunca, centru electoral de-
pe câmpia Ardealului, pe vremea unei alegeri de deputat*

S'a jucat întâia oară pe scena Teatrului Național din București
în seara de 16 Februarie 1914.

ACTUL I

Cancelaria notarului cu ferestrele spre stradă. Interiorul unei case dela țară cu tavan de grinzi. Mobilierul jumătate dela oraș, restul țărănesc. Biroul notarului cu cărți și registre. Deasupra pe pătate portretul împăratului Frantz Iosef, sub el două pistoale încrucișate și o pușcă. Alături telefonul. In colț altă masă. Laviță țărănească împrejur ; o ladă și deasupra icoana Sfântului Niculaie, cu candela aprinsă. Când se ridică cortina, în fața ușii, notarul împarte ordine la cinci jandarmi ungurești în ținută de serviciu. In fruntea jandarmilor, sergentul Gal Șandor. La biroul notarului, răsturnat pe-un fotoliu, candidatul de deputat, dr. Ieronim Blezu, răsfoește o carte.

Sâmbătă seara, orele opt. Lampa aprinsă.

SCENA I

NOTARUL, SERGENTUL GAL, JANDARMII,
CANDIDATUL

NOTARUL

către Gal

Deaia am zis eu, trimeteți pe Șandor, vorbesc eu cu Șandor... Așa te-a trimis... Pentrucă, înțelegi, alegerea de deputat nu-i glumă... Aici, trebuie om priceput... Deaceea, cum ți-am spus, mai cu seamă pe popa Nicoară... Înțeles? Doi inși să nu se miște dela poarta lui. Cine intră, cine iese: la catastif... Dascălul tot așa... Auzi, Gal? Țștia trag sforile. Bagă bine de seamă... Dumneata ești lup bătrân. Țșmoare între jandarmi Domnul solgăbirău spune că Țșe pricepi, ai?...

JANDARMII

zâmbind

Hăă...

GAL

Noa, eu, mă rog frumos, am muștruluit destul...

NOTARUL

Da' scurt... știi, fără vorbă multă...

GAL

Noa, eu mă rog frumos, la mine : aint-țvai, la ariște cu el... eu nu dau răgaz...

NOTARUL

Că, vezi, acum în sara asta, la noapte se hotărăște... Mâne la alegere, să meargă tot strună... Auzi? Și dacă se găesc de ăia dela Sibiu...

JANDARMII

Ștudenți.,

NOTARUL

Așa, ștudenți, nici un pardon.

GAL

La țuhaus...

NOTARUL

Da... Ei, ați înțeles ?

JANDARMII

Înțeles, domnu' notar !

NOTARUL

Acum la inspecție ! Și când o fi și-o fi, vă dau de veste cu Mitruț. jandarmii salută și pornesc spre ușe. Candidatul, în ultimul moment, ridică ochii din carte și face un semn notarului. Notarul urmând: Gal, ascultă... Ceilalți puteți ieși... Fă-te încoace !... Gal se oprește, ceilalți ies

GAL

Porunca, domnu' notar !

NOTARUL

Uit'te, măria sa domnul candidat de deputat
Blezu are o vorbă... Magnificență, domnul straja-
meșter...

GAL

Gal Șandor, cu supunere...

CANDIDATUL

se apropie de Gal și-i întinde o bancnotă

Așa de-o pălincuță... he... noaptea lungă...

GAL

înfundă banii în buzunar. Salută și se apropie de ușe

Trăească măria sa domnu' deputat! Trăiți! La
mine, mă rog, aînț-țvai, l-am ras...

NOTARUL

Așa, așa, Șandor... Gal iese

CANDIDATUL

Ainț-țvai, *sapristi*... Bine, bine, foarte bine...

SCENA II

NOTARUL, CANDIDATUL

NOTARUL

Ăsta e la roată, magnificență... Pumn bun dela
Kecikemet... acu după o hârtie...

CANDIDATUL

Hm... O sută de coroane...

NOTARUL

Foarte bine... Se întărește Șandor.

CANDIDATUL

Mă rog frumos, astea-s emolumintele lor... *Primo vivere, deinde filosofari.*

NOTARUL

Adevărat...

CANDIDATUL

Pentru că, mă 'nțelegi, domnule Vălean, pe lumea asta, plane astăzi tot vine după emoluminte... Da... Orice-ar spune domnu' avocat Florian, *sapristi*, vorbe de gazetă, vorbe de cafană... Știu bine eu...

NOTARUL

Așa-i, magnificență... Dar vedeți vin deăștia noi, aici în casa mea, aici în cancelaria satului; chiar ieri, Vineri, au fost, când se vorbea că o să călcați pentru prima dată în comuna Lunca pe ziua de astăzi la cuvântare de program, au fost magnificență, doi dela Sibiu, dela Teologie, știți chiar proaspeți, cu fumuri, pălăria mare, nasu'n vânt, vorbe dela București: Poporul, poporul... Cu de astea vin... Eu, iaca la Pesta, la cursul de notar am văzut multe... Mă știți de șase ani... Înțeleg poporul foarte bine... Aș putea zice: sânt chiar socialist... Adică așa.,

CANDIDATUL

Lasă-mă, domnule Traian, cu poporul... lasă-mă...

Poporul să-și vază de treabă, *sapristi... ergo* să-și ție gura... scurt... Să se facă cucuruzul, înțelegi, cucuruzul... Să aibă ce băga'n gură, înțelegi, să-și zică ocinașele sara, să se întoarcă cu fața către părete... da... poporul... na... Iar domnișorii ăștia cu părul vâlvoi, cari umblă de smintesc oamenii și *quasi* se iau de gât cu baronii din casina magnaților, ăștia trebuiesc scuturați, o bătaie *prima classis, canis mater*, să le treacă metrica... na...

NOTARUL

Ii scuturăm acum...

CANDIDATUL

Gal, ai ?

NOTARUL

Gal și alții.. Dealtfel să vedem... se uită la ceasornic Tocmai opt ceasuri. Pristavul e prin sat, dela om la om. Trebuie să vie. Știți în sara din urmă s'alege. La noapte nu-i mai schimbă. Prostul dacă apucă să deie mâna, se ține. Am eu printre ei, unu' de încredere, Hopârtean Stan, fost zupaș la honvezi, se încurcase cu niște cai ; l-am scăpat și de niscai daraveri cu finanții, patru căldări de rachiu pe nespuse... De șase luni pentr'o iscălitură nu l-am putut limpezi... Le-a făcut la Gherla... Da'-i bun, bun de astea... I-am spus : «Auzi, Hopârte, bani sânt : zece zloți votul și tu doi de toată căciula... învârtește-te...» Acuma el se sfarmă cât poate... Trebuie, magnificență, să trecem sara asta și pela el, să-i dați o vorbă, să-i spuneți că intră negreșit la comitat...

CANDIDATUL

Vai de mine, cum să nu? Bucuros, puiule, și două... *Sapristi!*.. Putem chiar acum..

NOTARUL

A... nu... Se poate? Trebuie mai întâiu o leacă de gustare. *intră Ana* laca tocmai vine soția mea... Fă-te încoace, Aneto, să te recomand..

SCENA III

NOTARUL, CANDIDATUL, ANA

CANDIDATUL

A, d-na Vălean... mă bucur din toată inima... Mă recomand doctor Ieronim Blezu, secretar în minister, actualminte candidatul cercului Lunca..

ANA

Mulțumesc, domnule., mulțumesc..

CANDIDATUL

Acum am întâia oară onoarea..

ANA

Imi pare bine... Pofțiți. Pofțiți, ocupați loc..

NOTARUL

Cum stăm cu masa?

ANA

aranjează masa

Se gătește... Să ne iertați, așa cu graba... Dum-

nealui ne-a spus numai dupăamiazi... Vedeți, aici ca la sate... n'avem toate cele... Ba șofranu' lipsește, ba... iaca s'a spart și solnița... Lina asta... Și purcelu-i cam tinerel, de trei săptămâni...

NOTARUL

Las' o acum cu nașterea... Mai repede, mai repede... Magnificență...

CANDIDATUL

A, mă rog, lăsați, doamnă Vălean... Știm noi... la sate se gătește... Aa... mă rog...

ANA

Păcatele noastre, am uitat și piperul... Așa-i cu graba... Odată suntem gata... lese

SCENA IV

NOTARUL, CANDIDATUL

NOTARUL

Scuzați, magnificență.

CANDIDATUL

Poftim ?

NOTARUL

Soția mea...

CANDIDATUL

Cum ?

NOTARUL

Vorba ei, ca la sate...

CANDIDATUL

Da' mă rog... e foarte bine... cum : scuzai? *Sa-pristi*... e foarte bine... Și frumoasă, domnule Traian... da... da... și gospodină... ai?...

NOTARUL

De... dacă m'am așezat în Lunca... patru poște dela Aiud... Imi trebuia...

CANDIDATUL

Da, negreșit... un sprijin...

NOTARUL

Da, vorba vine, sprijin... Socru' avea partid mare..

CANDIDATUL

Înțeleg.

NOTARUL

Aici așa merge... Știți : ai partid?... Da' dece nu se grăbește, Aneto !

CANDIDATUL

Lasă, mă rog. Avem vreme. de afară glasul Anei : Viu, viu !

NOTARUL

El avea partid mare... bătrânul... om ciudat... ca și ceilalți. Cioban colțos.. Ce să te 'nțeleagă el?... Ce știe el de cărți, numeri, rubrici în patru

protocoale... Cu răboju 'n grindă și cu amnaru 'n buzunar..

CANDIDATUL

Bătrânii, domnule Vălean... Calul bătrân... *sapristi...*

NOTARUL

Adevărat... nu mai învață buiestru...

CANDIDATUL

Ei, vezi...

SCENA V

NOTARUL, CANDIDATUL, ANA, LINA

Ana cu un sfeșnic cu două lumânări aprinse intră, urmată de Lina care aduce într'o tavă mare un purcel aranjat frumos.

ANA

Să iertați de așteptare. către Lina Aici la mijloc. Trage la o parte florile... Dincolo... — Să iertați... Așa.. Poftiți la masă. Lina iese grăbită.

CANDIDATUL

încet către notar, arătând spre Lina

Mititica ?

NOTARUL

Slujnică la noi...

CANDIDATUL

Bună bucățică, *sapristi...*

ANA

Poftiți, dumneavoastră aici...

NOTARUL

Vă rog, magnificență.

CANDIDATUL

A... dar știi că-i frumos, *sapristi*, foarte bine...
se așează la masă.

ANA

Sărăcuțu'... așa cu nuca 'n gură... da' mic... trei
săptămâni... Urechiușa stângă s'a părjolit de tot...
Să trec și vinu' depe laviță...

CANDIDATUL

Nu... așa 'n tigaie e admirabil... Vă felicit doamnă...
Serios...

NOTARUL

Borviz, Aneto !

ANA

L-am pus să se răcească în vedriță. Poftiți..
Poate vă place capul ?...

CANDIDATUL

Mulțam... Lăsați... Da' dece numai două tacâ-
muri ? Ei, asta nu merge... Ne supărăm așa... Placă
aici și dumneavoastră... Placă... Nu, nu...

NOTARUL

Poftiți pulpa, magnificență... Salata, unde-i sa-
lata ?

ANA

Mulțumesc, noi avem de lucru pe-afară... Numai cu Dumnezeu... Poftim salata. Iaca pânea. Ii face cruce și o taie.

CANDIDATUL

Nu, doamnă Vălean, îmi pare rău... Dece?...

NOTARUL

Repede... Lasă crucea acum... Lasă crucea...

ANA

Dacă așa-i legea... Poftiți... Poftă bună ! iess.

SCENA VI

NOTARUL, CANDIDATUL

CANDIDATUL

mâncând cu poftă.

Mulțam frumos... da, da, legile trebuiesc ținute... Știi că am o poftă...

NOTARUL

Uit'te, vedeți, legi de astea mă fierb pe mine... Legile lor, magnificență...

CANDIDATUL

De, drăguțule, *dura lex, est lex*...

NOTARUL

Grozav de greu mă potrivesc eu între oamenii ăștia...

CANDIDATUL

Șoarece de oraș... *Sapristi...*

NOTARUL

Apoi ce credeți?... Toată copilăria la Aiud... Tata vicenotar la comitat, după mamă înrudit de departe cu Varvareștii din Odorheiu... Pân'am isprăvit cursul de notar, n'am fost niciodată la sat... Tata mai spunea câteodată de moșu', fost birău în Mihalț... Nu l-am cunoscut... În colegiul reformat deacolo șase clase... pân'a murit tata... mama s'a dus mai demult... Și eu, eu nu eram ca ăia cu cămașa scoasă...

CANDIDATUL

Băiat de domn, *sapristi..*

NOTARUL

Umblam și în familii...

CANDIDATUL

Sigur...

NOTARUL

Poftiți.. Mai poftiți, magnificență.. La mulți ani deputăția !

CANDIDATUL

Să vedem. Vorba lui Gal cum or fi muștruluiți, ai? — Mă rog, la Aiud sunt multe familii de nemeși... Ce s'a ales de vițișpanul Șarközi, eram prieteni buni..

NOTARUL

Da.. Şarközi.. cum nu.. foarte fain om.. a murit.
Şi Deneş, protopopul reformat.. poate-l ştiţi.. Belavari dela temniţă, inspectorul, am umblat regulat la el în familie când eram ştudent pe-a şasea la *collegium*... Hm... avea o fată, Irma..

CANDIDATUL

A.. na.. na.. bibi.. na ? *Filia hospitalis*.. ha, ha !..
Sapristi..

NOTARUL

Mă rog..

CANDIDATUL

Lasă că le ştiu eu, domnule Vălean.. Dece-am rămas holteiu ? *Canis mater*.. Unguroaicile, nene, au draci..

NOTARUL

Ha, ha ! Da' încă cum, mă rog !

CANDIDATUL

Când le-apucă, domnule, când le-apucă.. ai ? ce zici ? Inchină.

NOTARUL

Da, da.. inchină. Da. Şi Irma asta o nebună.. De câte-ori ieşiam sara pe malul Murăşului.. Mă lua aşă de braţ, repede.. Strângea magnificenţă..

CANDIDATUL

Mie-mi spui, *sapristi*, mie-mi spui ?

NOTARUL

Strângea de lăsa urme.. Să știi că mă mărit cu tine.. Și ne înfundam în trestiş..

CANDIDATUL

Sapristi..

NOTARUL

Ea de cincisprezece, eu de optsprezece.. cânta din gură.. frumos.. și la clavir... Invățase la Cluj.. Par'c'o aud.. fredonând: *Maros vize folyik cendeşen...*

CANDIDATUL

Bravos.. Păi dumneata ești meșter, *canis*.. El.. Bravos.. să trăească.. să trăească!.. da.. Irma.. închină.

NOTARUL

S'a dus, magnificență.. S'a dus.. Are patru copii cu Darvai dela scaunul orfanal.. S'a măritat, când eram diurnist.. Ehe, grea vieața..

CANDIDATUL

Nu dubitez, puiule...

NOTARUL

Pân'am ajuns aici.

CANDIDATUL

De, până te-ai potrivit..

NOTARUL

Doamne păzește.. Ce potrivit? Mă rog să vedeți și să râdeți... Cu socru-mieu o pățanie.. na..

potriveala noastră.. Vine odată vorba de-un clavir... Ascultați ciobanul.. Vorbiam așa.. Zic eu, nu știu cum, zic : asta vine frumos din clavir. Da' el : l-am văzut și eu odată, să-mi fi spus n'aș fi crezut.. Gândiam așa, o fi ca o fluieră, ca o ceteră... când colo, el cât un lădoi.. Și are două părechi de măsele..

CANDIDATUL

Colosal..

NOTARUL

Mă rog.. Două părechi de măsele.. Unele negre, altele albe.. Și spunea un neamț la târg, zice : «Dacă vrei să cânte îl calci pe picioare și-l atingi la măsele.. alea albe de joc, alea negre de jale.. așa.. așa vorbește.. potrivește-le.»

CANDIDATUL

Ei, asta-mi place... Asta-i colosală... îl atingi la măsele.. ha.. ha.. *sapristi*... am s'o spun în minister... râde Geza șefu'... râde colosal..

NOTARUL

Da magnificiență.. așa.. ce să mai zic? Iaca nevasta, mă rog.. cât am muncit eu aci.. până s'a îmbrăcat nemțește.. Ținea la ce-apucase dela mă-sa.. răposata...— cum o fi fost, că n'am cunoscut-o.. Nu lăsa.. așa morțiș.. Iaca, vedeți, icoana acolo în colț.. Sfântu' Niculaie.. Arde candela? Arde.. Prostii băbești.. Da' n'o pot scoate din casă.. Ține una : apără casa.. Prostii..

CANDIDATUL

Da' le știu, frate.. Și la noi pe Someș.. intră Ana

SCENA VII

NOTARUL, CANDIDATUL, ANA.

ANA

Nu știu, dacă se poate...

CANDIDATUL

Poftiți... Poftiți.

NOTARUL

Ce-i ?

ANA

Ăsta... Mitruț.. A venit.. E cu noi în căsuță. I-am spus s'aștepte. Zice că-i grabă. Știi vorba lui : să vie la raport.

NOTARUL

Pristavul care a umblat prin sat.

CANDIDATUL

Da, da.. Să vie.

NOTARUL

Zii să vie..

ANA

Să-i zic. iese

NOTARUL

Mare hoț ăsta.. Trebuie luat de sus..

Domnul Notar

CANDIDATUL

trece la biroul notarului, se așează în fotoliu și ia o carte

Lasă pe mine.. *Sapristi!*.. Eu mă trag la o parte...
Ciocănește-l dumneata. intră Mitruț

SCENA VIII

NOTARUL, CANDIDATUL, MITRUȚ.

MITRUȚ

Bună sara, bună sara..

NOTARUL

Ei ?

MITRUȚ

Așa-așa.

NOTARUL

Repede.

MITRUȚ

Cum să zic, nici prea-prea, nici foarte-foarte..
Vorba ăluia..

NOTARUL

Ce vorba ăluia, vorba ăluia? Spune : ce-ai is-
prăvit? Ce zic? Nu vorba ăluia...

MITRUȚ

Ce să zică, domnule? Par'că s'au tresărit de
tot.. Mai demult, tot mai puteai spune două vorbe
la crâșma lui Caiafa... Acuma, pace bună.

NOTARUL

N'o lungi, înțelegeți ! Spune, să ne facem soco-

teala... Nu vezi, mă ? *Teremtete*... magnificența sa aici ! Ai vorbit cu Hopârtean ?

MITRUȚ

Bună sara la măriia sa.. n'am văzut... Să iertați..

CANDIDATUL

Să trăești, frate ! Spune înainte.

MITRUȚ

Am vorbit ca Hopârtean... tocmai la cruce, la Șipotul Sasului.. Să vedeți..

NOTARUL

Dă-i odată.

MITRUȚ

Mă duceam așa de capu' meu.. Colo, pela plopilor Mărgineanului, aleg niște vorbe aruncate de departe.. ca de adunare de oameni..

CANDIDATUL

Eh.. Ce- ?

NOTARUL

Spune !

MITRUȚ

O iau mai repede să văz ce-i... mă rog frumos.. la larmălaie.. strigau și nu-și dau rînd. Aleg așa vorbe rupte : «Nu ne dăm cu Ungurii... Florian să trăească»...

CANDIDATUL

Florian.. bine..

NOTARUL

Mai repede..

MITRUȚ

M'apropiu.. Ei chiote..

NOTARUL

Spune, mă, ce vrei..

MITRUȚ

Adică minunea dracului.. Hopârtean.. li făcuse roată vreo doisprezece inși. Ștefănuță al lui Potop și ficioru-so.. ăștia mai viteji. Toți cu frunză verde în pălărie... Cât îi lua gura : «Du-te la honvezi strajameșter, la ciubăru' varmeghiei...» El roșu, cu pieptaru' desfăcut.. Știi, atunci îl făcuse scăpat. Acuma ce zici dumneata... Și Negu al rotarului cu căciula pe-o ureche : «Du-te, mă, de-i spune notarășului multă sănătate dela Oprea din Spini».

NOTARUL

Bestia.. Zi 'nainte.

MITRUȚ

Și pe mine m'au sucit de vreo două ori.. Așa să mă bage la spaime.. că-mi fac apa..

NOTARUL

Și tu, slabule, coada colac, ha ?

MITRUȚ

Vai de mine, domnule notar... Se poate ? Slujba mea ? Nu, nu... I-am luat cu vorbe, așa și așa..

Oameni buni, dacă vrei pășunea dintre piscuri..
dacă vrei să se sloboadă dările, mă, să se deie
drumul în pădurea grofului... Așa..

CANDIDATUL

Aha... *sapristi*... fain corteș... bine vorbește...

NOTARUL

Nagy kutya kerem...

MITRUȚ

Cam știu eu cum umblă vorbele, mă rog de
iertare.. Da' nu prea prinde, măria ta.

NOTARUL

Cum, nu prinde ?

CANDIDATUL

Cum asta ?

MITRUȚ

Uit'te așa : nu mai prinde... Zău ! Oameni proști...
Zice că tot așa-i îmbată.. că s'au săturat, că acum
a bătut ceasu' ?.. tot atâta, ce-o fi, o fi.. măcar
să-i potopească cu reghimentul, să vie sângele lor
deasupra acum odată... O vieață are omu'...

NOTARUL

Ii moaie Șandor.

CANDIDATUL

Spune, frate..

MITRUȚ

Zice că așa-i în toate părțile, domnule.. Volbură mare.. Veniau aseară doi inși dela moara din Boian.. Spun că groful nu îndrăznește să treacă prin sat, că i-au tăiat hamurile la podul din Gura văii și l-au bătut muierile cu ouă clo-cite...

CANDIDATUL

Mă rog, nu umblă așa *aghitatori* ?

MITRUȚ

Cum adică ? Jandari ? Ba umblă tot câte patru !

NOTARUL

Nu așa, mă ! Nu pricepi. Ce jandarmi ? Ștudenți, înțelegi...

MITRUȚ

Știe-i Maica Precistă. Nu s'aude. Spune Ioana, legiuită-mea, că zice că s'ar fi arătat trei inși în deal la curmătură, așa cătră sară... la niște fomei în clacă s'ar fi arătat... erau îmbrăcați rumânește și cu sapa în spate, da' aveau mânilor de domn ca spuma laptelui, se vedea cât de colo... Și-ar fi zis că-i trimete Dumnezeu cu vorbă de sus să nu-și lepede oamenii legea, că vine Antihârț... Ce-o fi și asta...

CANDIDATUL

Da, aghitatori, *sapristi*, aghitatori, aia vreau eu !..

MITRUȚ

De ăia nu s'aude, măria ta.

NOTARUL

Păi cum s'a pornit așa deodată, ha ?

MITRUȚ

Mai anțerț, când a ars satul jumătate la Mi-halț. Din care amnar a căzut scânteia ? Iac'așa prinde : nici nu știi și-o vezi volbură mare... Așa-i lumea asta, cum se zice : poporu'...

CANDIDATUL

Să se facă cucuruzu', *canis mater*...

NOTARUL

Ce popor, mă ? Și-a băgat coada popa, înțelegi... A căzut candidatul lor acum trei ani, când cu domnu' Iloșvai, acum nu se lasă...

CANDIDATUL

Eo ipso.

NOTARUL

Nu spun și de temniți și de domnii noștri, ha ? De alea nu spun ?

MITRUȚ

Cum să nu, rogu-te ? Zice Oarță, ăsta, Ilie fonfu... ieri la Caiafa'n prag, zice : «Ăia-s domni de Rumân, mă, cari stau în temniță să ne aducă direptatea, — cum spune la gazetă, mă...»

CANDIDATUL

La gazetă, da... *Sapristi*, la gazetă...

MITRUȚ

Cum spune la gazetă, mă... Zic : «Ce dreptate, mă Cirmoiag, că dreptatea-i la împăratu'...» Da' el: «Acolo să se ducă, mă, să-i spuie vorbă oarzână, că el săracu' nu știe, mă, că-i bătrân și bea cafea acolo la casa lui.. Și-l poartă cu minciuna mă...»

NOTARUL

Vedeți, magnificență, le sucește capu'...

CANDIDATUL

Pardon... Păi bine, mă, cum îți zice ?

MITRUȚ

Mitruț, măria ta, Mitruț pristavu'...

CANDIDATUL

Bine, mă Mitruț, eu nu mi-s domn de Rumân ?
ha ?

MITRUȚ

Ei ca proștii, măria ta...

CANDIDATUL

Spune noa...

NOTARUL

Vorbește când poruncește margnificența...

MITRUȚ

Păcatele lor, săru'mâna, oameni proști... dum-neavoastră...

CANDIDATUL

Spune, na, *sapristi*... Spune iute... Scurt.

MITRUȚ

Păi... să iertați... zic că ești Ungur... acum vedeți, ei ca omu' ?...

NOTARUL

Da' nu vorbește ca noi magnificența ?

CANDIDATUL

Pardon, pardon, mă rog frumos. Spune !

MITRUȚ

Vorbește, vorbește ; da' alta răspunde... acum eu spun ce zic ei : că cine plătește, ala poruncește... Și dacă d-ta te-ai dat cu Ungurii, nu mai ești rumân sărac...

NOTARUL

Idiot, taci...

CANDIDATUL

Mă rog...

MITRUȚ

Că zice că d-ta ai vândut pădurile depe valea Someșului... Și dacă vin oamenii acolo la Peșta îi iei cu *rictai* și că mai tare mușcă... Oameni proști...

NOTARUL

Idiot... Ține-ți gura... Spune ai umblat prin sat...

CANDIDATUL

Aia-s bolânzi, mă... Zi așa : bolânzi...

MITRUȚ

Așa, așa.. nebuni... către notar: Umblat cu Hopârtean...

NOTARUL

Câte voturi ? Repede !

MITRUȚ

Am adunat unsprezece, cu mine doisprezece. Hopârtean...

CANDIDATUL

Cum ? *Sapristi*, fain lucru...

MITRUȚ

Treisprezece..

CANDIDATUL

Fain-frumos !.

NOTARUL

Și zi treisprezece dintr'o sută douăzeci !... lasă, că vă învăț eu..

MITRUȚ

Domnule, eu slujba mea...

NOTARUL

Taci !

MITRUȚ

Dacă nu vreau, domnule.. că nu-și lasă legea,

să-i ajungă blăstămul, să nu le putrezească oasele în copârșeu.. Nu și nu !

CANDIDATUL

Colosal.. Spune, *sapristi*, spune că-mi place...

NOTARUL

Prostii, magnificență..

CANDIDATUL

Nu, nu.. lasă. Lasă să spuie.. *Rustica natura, servat sua iura*..

MITRUȚ

Și muierile, mă rog.. a.. greu de totl.. S'a repezit a lui Toader Stanciu la mine : «leși afară piaza-rea, că în rândul trecut tot din pricina ta ne-am dat cu Ungurii și ne-a murit bou' de dălac... și ne-a spintecat ursu' trei noateni în Purcăreți...» Eu : «Nu te burzului, tu muieră: asta-i slujba mea...» Și așa.. Asta-i ca la patruzeci și opt, domnule, răsmiriță mare..

CANDIDATUL

Bine.. Om vedea noi mâne.. Când vin din toate părțile.. Și voturi vin și cătane vin... *Sapristi*... și reghiment vine..

MITRUȚ

Aș crede cu supunere..

NOTARUL

Taci ! Ascultă !

MITRUȚ

Poftim.

NOTARUL

La socru-meu ai fost !

CANDIDATUL

A.. S'auzim..

MITRUȚ

Fost.. Să vedeți..

NOTARUL

Scurt ! Ce zice !

MITRUȚ

Așa cătră vecernie asară... Sta pe podmol... Știți cu ciaslovul.. ochelarii întorși pe el.. ce gândia, ce nu gândia... împătura o năframă... «Bună sara, bade Niculaie... — Bună să-ți fie inima, Mitruț, auz că umbli din casă în casă după voturi, ai ?..» Așa m'a luat... Zic : «Să iertați...» Zice : «La mine să nu-ți mai răcești gura...»

NOTARUL

Așa.

MITRUȚ

Așa. Zic : «Să iertați, viu dela domnu' notar...»

NOTARUL

I-ai spus, care va să zică ?

CANDIDATUL

Eh ?

MITRUȚ

Spus.

NOTARUL

EI ?

MITRUȚ

Mă rog.. Și-a așezat năframa alături, ochelarii pe nas... «Domnu' notar, ginere-meu ?» m'a întrebat. «Dumnealui», răspund eu... «Bine, bine»... Atât a mai zis, și-a început să cetească o ectenie...

CANDIDATUL

Cum ? Ce ?

MITRUȚ

O ectenie.. știți, dela docsologia mare..

CANDIDATUL

Rustica natura, sapristi...

NOTARUL

Iți dau eu ciaslov..

MITRUȚ

Acum, eu slujba mea..

NOTARUL

Ieși afară!..

MITRUȚ

Săru' mâna, măria sa.. Săru' mâna frumos..

CANDIDATUL

Lasă, frate... Cine râde la urmă... *Sapristi...*

MITRUȚ

Așa, așa.. Drept asta..

NOTARUL

Stai! Ascultă aici. Să pleci acum în minutu' ăsta și să te duci la socru.. Înțelegi.. Să-i spui că-i trimit vorbă.. și-l poftesc să vie repede la mine..

MITRUȚ

Am înțeles. Să vie negreșit acuma... Poate-l mai muiiați d-stră...

NOTARUL

Eși... Și-auzi, mă, la noapte învârtește-te, mă 'n-țelegi...

MITRUȚ

Vai de mine... Slujba mea, domnule... Sara bună... Sara bună... Iese.

SCENA IX

NOTARUL, CANDIDATUL

NOTARUL

Nagy kutya kerem...

CANDIDATUL

Nu-i cunosc eu? *Sapristi...*

NOTARUL

Ei, vedeți, magnificentă... vedeți ciobanul... Socru...

CANDIDATUL

De, puiule...

NOTARUL

A, da-l ciocănesc... De doi ani n'a fost aici...
Trecem acum pe la Hopârtean. Și-apoi mă întorc
eu să-l iau în coarne...

CANDIDATUL

Cine știe... Cine știe? *Rustica natura...*

NOTARUL

Lăsați pe mine, magnificentă... Aneto ! Anico !...
se gătesc de plecare.

SCENA X

NOTARUL, CANDIDATUL, ANA

ANA

intră grăbită

Dece vă grăbiți? A, mai poftiți... Zău așa... Toc-
mai făceam clătitele...

CANDIDATUL

Mulțam frumos... doamnă... mi se pare c'om
mânca noi mâne plăcinte... ha, ha...

NOTARUL

Avem treabă...

ANA

Domnul nu pofteste la noi peste noapte? Am
făcut...

NOTARUL

Magnificența sa doarme la Winkler, la curte...

CANDIDATUL

V'am conturbat destul, doamnă...

ANA

Ba deloc... Nu ne-ați tulburat deloc... Pofțiți...

NOTARUL

Are să vie ta'to pe-aici... Spune-i s'aștepte...

ANA

Cum? Vine tata?

NOTARUL

Da. Spune-i s'aștepte...

CANDIDATUL

Noapte bună, doamnă Vălean... Mă recomand...

ANA

Noapte bună, domnule...

CANDIDATUL

Așa seara, pe-aici, *sapristi*... nici-o primejdie?..
ies amândoi.

SCENA XI

ANA, LINA

ANA
orânduind pe masă

Lino! Lino! Lina crapă ușa și bagă capul. Hai tu, proasto !
Hai că s'au dus !

LINA

Au ieșit... Nu știu cum ; par'că mi-e frică...

ANA

Dece ?

LINA

Știu eu? Cu cratița aia'n cap, par'că-i ucigă-l
toaca ?

ANA

Ce cratiță ?

LINA

Tutoiu' ăla din cap... N'ai văzul d-ta ?

ANA

Ala-i țilindru tu... Așa poartă domnii ăi mari...

LINA

Țilimindru... Gol dracu' cu cârnățaru'n cap... Așa
zice că-i domn mare.. Vine din Peșta dela țara un-
gurească... Vorbia lumea... Să vezi ce-i pe uliță..
Jandari tot cu părechea...

ANA

Dece ?

LINA

Ca să silească oamenii... Știi, să-l facă dipotat...
da' nu-l vrea nime... Zice că ăsta-i Ungur...

ANA

Știe-l păcatele., da' vorbește ca noi...

LINA

Spunea Stanca lui Potop, la fântână... că zice
că ar fi ficior de pripas dintr'un sat depe-aci 'n-
colo... Știi, nu-i chiar curat...

ANA

Cum nu-i curat?

LINA

Nu-i în toată legea... L-a făcut mă-sa cu jidovu'...

ANA

Auzi, auzi !...

LINA

Zău !... Și nu-l vrea nicidecum. Pe domnu' lo-
niță îl știe toți... E-hei... domnu' loniță... mâne, Du-
minecă-'s trei săptămâni... juca în horă în Căr-
peniș...

ANA

Hai, tu fată... Să isprăvim...

LINA

Are și scrisoare dela București... Vine cu peceti
deacolo... Il vrea și boierii pe domnu' loniță...
Spune la gazetă, zău !...

ANA

Repede, tu fată, că dă domnu' peste noi...

LINA

Ziceai că la Winkler, spunea ăl cu tutoiu'.. mai este... da' de domnu' știi... ce zic?...

ANA

Cine ?

LINA

Toți, așa... Satu'...

ANA

Ce

LINA

Zic... Eu spui să știi... Zic că dumnealui tot cu Ungurii... Și badea Niculaie s'a dat cu oamenii...

ANA

Vorbești și tu fleacuri..

LINA

Cum fleacuri? Păi știe toți... dumneata nu-l vrei pe domnu' Ioniță?

ANA

Taci tu, proasto...

LINA

Dumneata ții cu Blezu? Să-l auzi pe Nițu popii cum cântă : «Blezu, Blezu, huhurezu'»... Ce mai nume și ăla Blezu... Dumneata nu-l vrei pe domnu' Ioniță

ANA

Taci tu! Il știu doar... Acum zece ani, când trecea tat'so cu căruțu' pe aici, de-l ducea la Blaj, trăgea la noi... Par'că-l văz... Băiat de vreo nouăsprezece ani... Oacheș... avea la ceas așa ca un fluieraș de argint... Frumos băiat...

LINA

Atunci de ce nu-l vrei?

ANA

Cum să nu-l vreau, tu? Da' ce-i vorba mea? Doar tu știi că dumnealui poruncește...

LINA

Poruncește, poruncește... S'o mai lase și dumnealui cu porunca... știi mai domol... Asta acum, odată, vine din politică... văz eu... da' totdeauna... În toată bună vremea... Tot cu porunca... Că de când v'ați luat de trei ani și stau aici în casă... E-hei... Par'că eu nu văz...

ANA

Ce vezi tu?

LINA

Văd eu.. Bine văd.. Dumneata nu plângi destul? — Așa vieață...

ANA

Lino!

LINA

Și badea Niculaie de doi ani nu dă pe-aici...

ANA

Lino !

LINA

Par'că eu nu știu.. Toți vorbesc..

ANA

Toți vorbesc... Taci, tu fată... — Ce vorbesc ?

LINA

Ce-i pe-aici..

ANA

Ce ?

LINA

E.. lasă.. Par'că dacă stai închisă'n casă, lumea-i surdă... lumea-i oarbă... Vede, leliță Anico... vede... tot cu ochii roșii... se cunoaște.. N'ai ce-i face. Odată duci mâneca la ei.. Tot așa singură ca'n peșteră.. Barem de-ar fi un copil la casă... Săraca lelea Saveta... — Prostii... prostii.. toate-s prostii.. parastas prostii, lumină'n progadie prostii... numa' dumnealui... cum mai rabdă Maica Precista l...

ANA

E... vieața.. vieața, tu fată hăi... haide... lasă...

LINA

Și-apoi vorba ceea, a Ilincii, atunci.. Lasă-l pe dumnealui, poamnă bună, mă rog, lasă-l..

ANA

Ce vorbă ?

LINA

Colo la Oprea din Spini, în capu' satului... Otilia !... madama... cum adică ? Lumea doar...

ANA

Acum s'a isprăvit.. Minciuni nu-mi trebuie.. Nici o vorbă.. Ia tacâmurile și pleacă.. ai înțeles ? leși afară !..

LINA

Păi, la fântână...

ANA

Ieși ! Lina iese. Ana rămâne singură, câteva clipe dusă pe gânduri. De departe se aude un cântec de lăutari și un glas cam răgușit. Trece pe uliță, tot mai aproape. Se deslușește cântecul :

Doi mă leagă, trei mă 'ntreabă
De doi cai și-o iapă neagră...
Iapă neagră de furat,
Câinii să te fi mâncat,
Când ți-am pus căpăstru'n cap,
Că'n temniță m'ai băgat..

Ana tresare. Fuge la fereastră. Cântecul nu se mai aude. Lina reintră.

LINA

Auzi.. auzi, leliță.

ANA

Săracu' !..

LINA

Așa-i legea lui acuma.

ANA

Vai de steaua lui..

LINA

De nu muria Oana, bătrâna. Il mai trăgea ea dela crâșma Vențeloaii.. Acolo începuse el.. Cum îl spovedia sub strașină, dimineața când scotea ciurda : «Hai acasă, Toderăș l...»

ANA

Oana... S'a dus și Oana...

LINA

El acum s'a mutat la Caiafa. Din Păresimi una ine. Cu trei țigani pe cuptor. Inc'o lele, Barbă-putredă, că te raz. Jidovu' ce să facă ? Că dacă nu, sparge tot și plătește... Peste vreo trei săptămâni... la Sânziene zice că se duce...

ANA

Unde

LINA

La America... Vorba ceea : «Cine-a scornit jalele, Mislăr cu vapoarele...»

ANA

Săracu' Toderăș..

LINA

Știi... trei ani și jumătate, de când l-au dus la tunari, în cetatea Bălgradului... De nu-l ducea...

ANA

Cum ți-e scris.,

LINA

Cum ți-e scris..

ANA

Așa ajungi, crede-mă.. Iți spui eu ție ca la o verișoară'n lege.. Stau câteodată sara singură, colo pe laviță.. așa..

LINA

De jele, dragă, de jele.. pe ușa deschisă se aude tușind
cineva

ANA

Vai de mine auzi... dnmnealui..

LINA

Vai de mine !... intră Niculaie Borza

ANA

A, tata... uit'te tata...

LINA

Badea Niculaie...

ANA

Bună sara, tată...

SCENA XII

ANA, LINA, NICULAIE BORZA.

BORZA

Bună vă fie inima, fetelor... Harnice, harnice?
Acasă-i ?

ANA

Trebuie să vie. Poftim, tată.

BORZA

M'a chemat.

LINA

Șezi, bade Niculaie... îi întinde un scaun

ANA

Șezi, tată.

BORZA

Nn m'aș fi mișcat deacasă... Sânt ostenit. Primăvara dor încheieturile.

LINA

N'ai mai fost pe la noi..

BORZA

Pe la voi.

LINA

Pe la cănțilerie.

BORZA

Ce să fiu, tu fată. Tot omu' cu cocioaba lui... Așa-i rânduiala... — Ce vrea cu mine? Mi-a trimis vorbă cu Mitruș să viu...

ANA

Spunea.. Nu știu. Poftim un păhar de vinars.
toarnă

BORZA

Sufletu-i slobod..

ANA

Vii deacasă !

BORZA

Nu. Am fost dus.. Acum am nimerit.. Cum zic : sufletu-i slobod.. Nimeni nu poate pune stăpânire..

ANA

Unde-ai fost ?

BORZA

A murit Stoia căpraru ? Am fost să-l văd.

LINA

Stoia ?

ANA

A murit ?

BORZA

Murit.

ANA

Beteşug ?

BORZA

Nici un beteşug. Bătrâneţele... Optzeci şi doi de ani.. se aşează

LINA

Săracu' l...

BORZA

Lasă, fată... Nici o supărare... Şi-a făcut rostul... Plinirea vremii,— cum spune la carte. I s'a stins jarul din pipă... Şi a închis ochii... gata !... bea. Ana îi toarnă din nou

ANA

Suflet ușor la Dumnezeu..

LINA

Om glumeț... păcat, zău...

BORZA

Ce păcat? Om sărac, tu copilă, om necăjit.. E-hei, draga badei.. bea Moartea pe seama omului sărac nu vine cu coasa.. Il ia cu moale. Il oblojește 'n țol. Culcă-te bine și tu odată om de omenie... Pune capul pe perină de mătase... Așa-l ia..

ANA

Glumești și dumneata..

LINA

Bade Niculaie..

BORZA

Ba nu. Il aud ca acum pe Stoia : «Sântem săraci, Niculaie, noi mâncăm de cap trei ferdele de pământ pe an.. Știi așa ne vine 'n tărăță. N'avem sâță deasă la casă. La mine își aprinde sărăcia pipa, când apucă în sat...» Ș'avea două medălii dela împăratu'... Vorba lui: «Am doi bani dela împăratu', da' banii ăștia nu umblă...»

LINA

Dece avea medălii?

ANA

Din cătane..

BORZA

Din cătane.. Doisprezece ani la Italia pe vremea verbuncului..

ANA

Tată...

BORZA

Ce-i ?

ANA

Știi când s'a întors el.. O spuneai dumneata.. cum vine ?..

BORZA

Poveste veche, draga tatii.. A trecut vremea poveștilor.. Nevastă bătrână.. doamnă.

ANA

E.. trențele astea..

LINA

Spune, bade Niculaie, uit'te, mă rog eu...

BORZA

Mă copii, mă..

ANA

Tată..

BORZA

Mă copii, mă, cum mă topesc eu.. mă l... bea.

ANA

Lasă, tată...

LINA

Lasă, bade...

BORZA

Nu calc aici de doi ani și când colo.. dau peste voi și încep la povești.. Ar trebui altfel.. altfel.. da' știe Dumnezeu, când vă văd așa două fete curate, par'că se pune înaintea mea un păienjeniș și nu mai știu ce-i dincolo de el..

ANA

Sângele apă nu se face...

LINA

Tot o rădăcină, bade Niculaie...

BORZA

Pe semne fiindcă nu mai am pe nime.. Spița depe urmă din neamul Borzeștilor... Mă plimb așa printre zidurile mele acolo în Gruiu... N'ați mai fost pela mine... prin hambarele goale... s'a cui-bărit șorecăria... cântă greerușii în cămară ; cum calc așa poc-poc, troznește podina, câte-o grindă scârț... țuști sare-o nevăstuică...

ANA

Vai, tată..

BORZA

Și-atunci iau ciaslovul... Miluește-mă, Dumnezeu după mare mila Ta... până se întunecă.. Stau așa la vatră.. par'că-i simt pe toți dinainte vreme... pe tata.. pe moșu'... pe Costache Borza spânzurat de Unguri la patruzeci și opt în Coasta Furcilor... bea. Eh...

ANA

Prea ești singur, tată..

LINA

Jelea, dragă, jelea.

BORZA

Nu-i nimic, copii. S'abate gândul tulbure câteodată peste mintea omului și vâjăie așa întunecat, știi ca huhurezul peste biserica din deal, da' trece.. Numai bătrânețele nu trec.. Haideți încoace, la moșu'.. na... la moșu'... așa... ce... unde-s furcile?...

LINA

Aduc eu din căsuță. iese și revine cu două furci.

ANA

Așa-i, că spui?..

BORZA

Bine... mai aproape... Voi toarceți, eu spui... Eu-s Stoia căpraru, voi fete în șezătoare.. Așa.. Ana și Lina se așează pe scăunele și torc. Borza pe laviță începe povestea.

LINA

Un tăciune și-un cărbune...

BORZA

Se făcea că eram căprar la a șasălea companie în Mailand, după bătaia dela Solferino.. Și era o jale mare, că ne bătuse Teleanu de ieșise cântecul :

«La Solferino devale,
 Merge-un ghinărar călare
 Și strigă în gura mare :
 Împărate, împărate,
 Pune pace, nu te bate,
 Că-ți pierzi cătanele toate....»

LINA

«Împărate, împărate, pune pace, nu te bate..

BORZA

Și așa s'a pus pace la Vilafranca.. și s'a făcut *ablazăn*, că adică plecăm acasă.. Acolo este o biserică mare la Mailand.. are povestea ei. O sută de ani a ținut ridicarea zidurilor.. știi se tot surpa.. pân' a făcut meșteru' târg cu dracu'.. Și la prostit pe dracu', că zicea că face crâșmă, nu biserică.. Mamonu' l-a ajutat, vezi, ca să încurce lumea.. când la urmă, ce să vezi? Se pomenește cu crucea în vârful turnului.. Dracu'.. atunci a sărit, mă vere, și când i-a pus mâna în ceafă l-a despoiat de piele, l-a încremenit așa în piatră și s'o dus, știi de cruce... Așa stă până 'n ziua de astăzi acolo meșteru'..

LINA

Săracu'...

ANA

își face cruce.

Ducă-se pe pustii...

BORZA

bea.

Și ne-am dus acolo în slujbă papistășească și

ne-am rugat rugăciune cu temeiu.. așa am plecat.. Du-te azi, du-te mâne prin țara Teleanului cu compania.. eram holtei bătrâni,— câte zece-doisprezece ani zupași... și mergem așa, mă copii... Ajungem. la o casă mare... aici am făcut popas... Zice strajameșteru' Proțavuța, o greblă de om din țara moravețului, zice : «Să curățiți țipicii, *sacrament* la mare loc am ajuns.. aici e Vilafranca, aici s'a pus pace..» Și ne bagă, mă frate, într'o casă cât o biserică, cu chipuri pe pereți și cu ferești cât ușa... Și goală casa... Numa' colo 'n fund, o masă și două scaune... Zice unu', Toader Mânzatu depe țara Olțului : «Știi ce? — Ce? — Vezi colțu' mesei, Stoio, la stânga dat la vale? Asta-i masa la care s'a pus pace... Aici ședea craiul Teleanului și în față al nostru, împăratu'... Da' craiul Teleanului decolo : In luptă dreaptă ne-am bătut... — Bătut, bătut, da' cătane mai am... — Punem pace, nu punem? Da' împăratu' zice : Să mă mai socotesc...» Și sta și se gândia, mă vere, mă, și-l durea inima de cătane. pe ușa deschisă a intrat notarul. Se oprește în prag ne-băgat în seamă. Și-atâta s'a gândit, de s'a lăsat colțul mesei la vale, unde apăsa cu cotu', împăratu'...

SCENA XIII

ANA, LINA, BORZA, NOTARUL.

NOTARUL

Na, frumoasă companie... Șezătoare, na? Ca la Vilențu 'n Gruiu... tresar toți.

BORZA

A, bună sara... Le spuneam la copii... Să treacă vremea...

ANA

De săracu' Stoia.

LINA

A murit.

NOTARUL

Ei și dac'a murit, ce-ți pasă ție? Bine-a făcut... Așa se lasă masa? Vrei să te scriu pe păreți? Lina adună depe masă și iese. Ieși afară!

BORZA

O întâmplare așa... poveste de-a lui Stoia... Să treacă vremea...

NOTARUL

Avem noi altă poveste... Anei Treci dincolo... Avem o vorbă. Nu mai intrați...

ANA

Bine. iese.

SCENA XIV

NOTARUL, BORZA.

NOTARUL

Uit'te, vezi, te-am chemat...

BORZA

A fost Mitruț...

NOTARUL

Să vorbim limpede... Iaca ce-i... Eu mă și grăbesc, plec în sat... E vorba de alegerea de mâine...

BORZA

Știu.

NOTARUL

Știi... Bine... Vezi, trebuie votul lui domnu' Blezu ; domnu' Blezu are să iese deputat în tot chipul... Și nu s'ar cădea să nu-i dăm votul tocmai noi... Ce zici ?

BORZA

Eu nu pot.

NOTARUL

Cum nu poți ?

BORZA

Nu pot. Am făgăduit lui Florian, lui tat'so... suntem prieteni vechi...

NOTARUL

Nu-i nimic, are să te ierte, înțelege el, nu se poate... Domnu' Blezu iese deputat...

BORZA

Dac' am făgăduit...

NOTARUL

Eh, făgăduit, făgăduit... O lasă el mai domol...

BORZA

Noi ne ținem de cuvânt...

NOTARUL

Care : noi ?

BORZA

Noiăștia, plugarii...

NOTARUL

Da noi ? Cum adică ? Sunt două feluri de oameni ?

BORZA

De... Haine albe, haine negre...

NOTARUL

Tot cum te-am știut... Greu la vorbă, închis la inimă... Om închis...

BORZA

Omul nu se mai schimbă... Cum ne-a lăsat Tatăl ceresc...

NOTARUL

Lasă-l pe Tatăl ceresc... Totdeauna cu scriptura și cu ciaslovu'... Acolo toată buba are leac... Nu mai umblă cărțile alea acum... S'au pus jos... da, da... Vezi, sunt acum altele nouă, cu table roșii și verzi, cu paragrafi... Legi : pentru dare, pentru păduri, pentru betșugu' vitelor... Nu-i mai pasă la nime de vieața sfântului Cucuzel... Auzi, socrule.. Te încrețești, când îți zic socrule... Dece ? Ai ? Nu te întuneca... De doi ani n'ai mai pus picioru' aici...

de când cu cearta aia... Da, din pipă ni s'a tras...
laca poftim... la-ți... îl îmbie cu țigări. Borza nu primește.

BORZA

Mulțumim.

NOTARUL

Nu primești... Bine. Ce supărare mare. N'ai mai venit... Doi ani. Acuma treci pragul și tot așa încordat..

BORZA

Fiecare la casa lui..

NOTARUL

Știi ce, facem pace... Inchidem tot. Dă votul lui Blezu... Așa-i că dai?

BORZA

Nu se poate.

NOTARUL

Cum asta?

BORZA

Ți-am spus.

NOTARUL

Dece, omule?

BORZA

Eu îl cunosc pe Florian, om învățat, om de omenie, îl știu de când era mic... Acum o săptămână m'a întâlnit, i-am dat mâna... Pe celălalt, pe... cum îi zice?..

NOTARUL

Blezu.

BORZA

Pe Blezu nu-l știu. Nu l-am mai pomenit..

NOTARUL

Vine din minister.

BORZA

Deacolo vin toate primejdiile.

NOTARUL

Ține cu stăpânirea.

BORZA

Stăpânirea nu ține cu noi.

NOTARUL

Ei vezi, astea, astea-s prostiile popii Nicoară.

BORZA

Nu. Sânt ale mele. Prostiile mele.

NOTARUL

Cu de-astea mă scoți din țâțâni pe mine. V'au împuiat urechile... V'au sucit, v'au învârtit.. Ștudenții, advocații, protopopii... Trântori cari cred că pot bat-jocori legile, ministeru'... A, da' mâne le bate ceasu', Am să pun să-i împlătească, să le treacă pofta... Da. Și dumneata cuăștia te sfătuești, te învoești; de mine te ferești, ginerele dumitale... pe la mine nu dai cu anii...

BORZA

N'avem nici o potriveală...

NOTARUL

Și acuma când te chem și-ți spun: auzi, omule, nu mă lăsa în baltă, eu, notarul din Lunca, trebuie să fiu omul stăpânirii... acum te lași greu, ciobănește: nu putem, nu putem... Știi, când te văd așa întunecat, pământos... îmi vine să întorc capul, să plec, să nu mă mai uit îndărăt... Când vă văd așa pe toți, pe voi, cu cămașa scoasă, cu pletele năclăite Dumineca, pravoslavnici,—cum ziceți voi... unsuroși... cu ochii la icoana Precistei... acolo la biserică, în colț de strană... Cantoru' și popa... și sfinții depe păreți... Mi-e urît de voi... Sânteți închiși în întunec... Sânteți proști...proști...

BORZA

Mă duc. Sănătate bună!

NOTARUL

Nu! Acum nu pleca.

BORZA

Eu n'am venit la ceartă, de doi ani...

NOTARUL

De doi ani trimiți numai slujnica cu cărticica.. Bani dela lada satului..

BORZA

Banii-s ai mei, lada a satului, numai peana-i a dumatiale.

NOTARUL

Numai peana? Da' eu? Eu ce sunt? Că m'am încurcat cu voi? Ți-am călcat pragul, de dragul tău? Ha? Al ei? Bani! Atât poți da. Altceva n'ai avut: moșie... pământ. Atâta. — Acum ți-am cerut odată...

BORZA

Lasă-mă! Plec...

NOTARUL

Stai aci. Să-ți spui încai! Să mă limpezesc odată.

BORZA

Mie nimic. Auzi! Destul!

NOTARUL

Să-ți spun că mi-e scârbă de voi, de pipa voastră... Neam de neamul meu... Mi-e scârbă...

BORZA

Te-am știut mai mic odată...

NOTARUL

Ce? Eu? Eu mic?

BORZA

Dumneata... atunci când ai venit erai mic... acum crești, te ridici ca cioara 'n par...

NOTARUL

Eu mic? Auzi, țărănoiul! Vezi de pleacă...

BORZA

Cum, așa mă iei? Erai mic, da... slugă plecată, atunci când ai venit cu cufăru' în căruțu' c' un cal...

NOTARUL

Să pleci !

BORZA

Atâta aveai... Și peana după ureche... Așa veniți toți: lăcuste în grâu' plugarilor...

NOTARUL

Ieși odată, înțelegi...

BORZA

Unde vi-s rădăcinile? Vântul vă ia și vă duce...

NOTARUL

Ieși din casa mea... auzi !

BORZA

Ce? De trei ani, decând stau acolo în bârlogu' meu din Gruiu. Mă plimb și tac și mă dospesc. Acum... Acum mă spovedesc... Spuneai de moșie. Unde-i moșia? Dela tata... Vândută Jidovilor după vorba ta... «Să pui banii la lada satului, socrule, dragă tată socrule,..» așa ziceai...

NOTARUL

Nu vreau s'ascult... Nu vreau. Du-te !

BORZA

Acuma mă usuc fără rădăcini pe lume... Mi-au

tăiat rădăcinile... Tu... Și n'am om în sat... M'am depărtat de ei... M'am domnit, m'am muiat... Se cotesc muierile când mă văd așa buhav... Mă dor oasele, mi s'au umflat picioarele de trândăvie...

NOTARUL

Acum s'a isprăvit...

BORZA

Carnea... carnea putrezește pe mine... Primăvară,—vremea ogoritului,—și eu stau așa, scos la pensie... ha... Nu suflă bou' în ograda mea...

NOTARUL

Destul... destul, nebune... leși deaci...

BORZA

Mi-ai luat pământul... Lasă-mă... pământu'... tu cu învățătura ta, cu cărțile tale, cu table roșii... D' acum s'a rupt lanțul... Ne limpezim, am scăpat... ies la largu... se deschide ușa și bagă capul Ana

ANA

Tată, vai de mine, tată !

NOTARUL

Afară, sărăcie ! Ana se retrage. Notarul închide ușa.

BORZA

Așa... Așa... Acum răsufli...

NOTARUL

leși...

BORZA

Mă duc între ei...

NOTARUL

Du-te ! Repede ! Du-te !

BORZA

Mă pun eu, Niculaie Borza, în frunte... Haideți mă, după mine, să curățim hotaru' de lăcuste...

NOTARUL

Afară, ori...

BORZA

Stai ! își aprinde pipa cu iască cu cremene. Ies acum. Așa. Da' ne 'ntâlnim. Și mâne și altădată... Eu cu proștii mei; tu cu domnii tăi... domni vântură țară... Știți voi ce-i moșia ? Neam de neamul vostru n'ați avut atâta pământ cât jar pun eu în pipa asta, care-ți pute ție, domnule... din ușe Domnule... iese.

NOTARUL

Canalia... Canalia...

CORTINA

ACTUL II.

Trei ceasuri mai târziu, noaptea la 11 ore. Ograda țărănească a lui Oprea Sfetea în capul satului. În fund în colțul drept al scenei, casă cu pridvorul spre scenă. Curtea despărțită de stradă cu uluci. Pe stradă, la colțul casei un felinar aprins. În depărtare se vede satul și printre plopi biserica din deal. Noapte cu lună pe care lumina felinarului dela poartă o face mai limpede. Din depărtare se aude petrecerea la cârciuma lui Caiafa și câte un fragment din cântecul a-legătorilor: «Ioniță Florian, neam de viță de Roman»... Pe uliță trec doi jandarmi cu baioneta pe pușcă. După câteva clipe de tăcere se deslușesc două umbre cari se apropie de portiță: Niculaie Borza cu un felinar în mână și Toderaș, fecior de sat. Vin pe furiș și în urmă deschid portița cu îngrijire. Conversația începe din stradă. Din atitudinea lor se vede că vin dela cârciumă. Toderaș a gustat mai mult.

SCENA I

BORZA, TODERAȘ.

TODERAȘ

Tu-l bagi în casă pe șoacăț, așa-i... Tu-l bagi pe ușe și el te scoate pe fereastră... Așa-i șoacățu'.. că dacă n'are el lege... na: ăștia n'au lege, ăștia-și fac cruce 'n barbă... Vorba ăluia: botezați cu lapte acru...

BORZA

Mai repede, mă Toderaș, hai odată...

TODERAȘ

Zicea... iceda Mîia : «Ducă-se el opt cu-a brânzii.. De ce s'o iei tu peste apă cu dăsaga la America, ca colindreții... Să lași douăsprezece livezi și fănațu' dela podu' Șolieriului...» Da' io zic: «Foc să le arză, Mîio hăi... n'am coraje de viață, na, n'am coraje s'o văz cu papistașu'...»

BORZA

Uit'te, vezi, taci.. iaca, iaca.. lumină este, hai...

TODERAȘ

Acuma dumneata nu crezi, stai numa', stai.. Să

fi zis atunci așa... să fi zis, te scapă și cu doi ani strajameșteru' la Bălgrad... ăla mustăciosu'... Witman.. pe optzeci de zloți.. știe el regula.. regulament...

BORZA

Haide mă, Toderăș, mă.. hai...

TODERAȘ

Stai o țără.. Ș'apoi, vorba, doi ani ce-s? O viață, ha? Da' pe alții-i lasă cu șase săptămâni, că sânt de se fac schilavi, ori știi așa bea oțet și se dă *marod* la companie..

BORZA

Lasă, mă.. lasă... Ce-o fost, o trecut.. Să nu-mi faci una nefăcută, mă... om bătrân, să mă porți calea mînzului în curtea lui Oprea din Spini... acum la miezul nopții.. hai...

TODERAȘ

Păi dacă-ți spui eu, bade Niculaie.. Urlă tot satu'.. Zăul Dacă azi dai întâiu la crășma lui Caiafa... Acolo cine să vie în Gruiu la dumneata, cum să zic, la raport.. Trăiți, bade Niculaie, notarășu' se ține cu madama lui Oprea din Spini.. Vine cu rușine asta.. he...

BORZA

Și-acum, acum, aici.. zici tu?

TODERAȘ

Acasă nu-i... par'că ne-am uitat...

BORZA

Nu-i.

TODERAȘ

Aci vine el în toată sara pe vremea asta, la ibomnică, știi în șpațir, ha...

BORZA

Mă Toderaș, să nu mi-o faci. Toderaș trece înainte și deschide porțița

TODERAȘ

Haidahai... lasă pe mine, bade.. eu-s cătană împărătească.. așa... încet porțița, na, na.. domol că scârțăie.. N'are Oprea său la casă.. Incoace, așa vezi...

BORZA

li fac apa cânelui.. li fac...

TODERAȘ

Domol.. că se bagă'n șifoner.. ha... îl vără, dă-l dracului!.. îl vără Opreană, Otilia...

BORZA

Repede, mă băiete.. mă ia cu căldură...

TODERAȘ

Stai, stai...

BORZA

Ce-i de făcut? Mă duc în casă!

TODERAȘ

Vai de mine! Cum asta? Stai, bade.. stai...

farfluct... i-am făcut-o papistaşului.. vede o scară atârnată pe părete,

BORZA

Ce ?

TODERAŞ

Iaca scara, vezi, o pui sub fereastă; dumneata ții, eu mă sui.. mă uit.. I-aci ? L-am prins.. Nu-i ? L-a trecut azi.. așa.. așează scara sub fereastră. Da' nic o vorbă.. Cu socoteală, știi.. că fuge pasărea.. na, na, pasărea... Era la noi, la reghiment, tambor unu' Luțu, țigan dela Abrud.. Se ținea cu-o slujnică la căpitanu'.. Și 'ntr'o sară zice căpitanu'...

BORZA

Nu mă seca, mă, hai odată.

TODERAŞ

Stai să isprăvesc.. Zice căpitanu'...

BORZA

Auzi, băiete, nu te juca.. Înțelegi, destul!

TODERAŞ

Iaca, na, poftim, ține dumneata, să nu-mi rup grumazu la fereasta jupânesei, să mă bage'n vorbe.. Eu mă sui.. Șiit... să nu suflăm.. pasărea... urcă scara Șiit.. bade Niculaie... hă...

BORZA

Ce-i ?

TODERAŞ

Lasă-mă să spui aia cu căpitanu'...

BORZA

Dă-te jos acum... Mă sui eu... M'am săturat... hai..

TODERAȘ

Bine na, poftim... Iasă... așa... încet... aînț-țvai, ca'n manegură. urcă. Joc mut. Toderaș se uită pe fereastră și face semn că notarul e aici. Arată că-i vede îmbrățișați. Spune numai cuvinte rupte. Aici... aici... pe după cap... vere... i-am făcut-o papistașului...

BORZA

Jos... hai jos! Toderaș! Dă-te, mă!

TODERAȘ

Stai... așa... așa... acum na... înc'odată.. al dracului..

BORZA

Repede, auzi...

TODERAȘ

Mă dau, tii, al dracului... coboară. Papistașu'.. uit'te-așa... pe după cap, ca mirii și pup'o.. și pup'o..

BORZA

Ține, mă, să-l văz... pe cânele... urcă repede Ha... spurcăciunea... aici mi-ai fost, domnule?.. se dă repede jos. La el... hai la el... când se coboară cade scara.

TODERAȘ

Na... acum repede, că ne-am prins...

BORZA

Pe el, să-l însemn...

TODERAȘ

Il trage de mânecă.

Hai, bade... Ce vrei acum ? Știi vorba... hai...

BORZA

Bine... hai... da' ne'ntâlnim noi... într'un minut...
bine... ies în stradă.

TODERAȘ

Repede...

BORZA

Ți-o coc, câne... ți-o coc...

TODERAȘ

Nici o vorbă...

BORZA

Ți-o coc... dispar.

SCENA II

OTILIA, NOTARUL.

Toderaș ieșind a tras porțița. Scara a rămas lungită la pământ. Se deschide ușa care dă în pridvor și iese Otilia, femeie către treizeci de ani, în haină de casă, decoltată, coafată cu turn, pudrată, cu eleganța mahalagioaicelor dela București. Se uită împrejur cu grije, lăsând ușa întredeschisă. Scena se luminează mai bine.

OTILIA

Nu se poate, bibicule... Ce larmă să fie ? Tata vine numai dimineață dela moară... Te miri ce...

vreun câine... Nu s'aude... Nu-i nimic... după o mică pauză. Titi... puiule...

NOTARUL
răspunde din casă.

Dragă...

OTILIA

Ah, ce noapte... ce noapte!.. Și luna, uit'te sus... amoroasă... ah, și-un miros, tuberoza ta... să înnebunești... Ieși, puiule... ieși și tu să vezi...

NOTARUL
iese în pridvor. Pe ușa rămasă deschisă pătrunde lumina din casă și luminează pridvorul.

Mai bine în casă... Știi în noaptea asta... Mâine cu alegerea... nu doarme nime... umblă mulți...

OTILIA

A, nime, dragă, în capu' satului... pe-aici, absolut.. Stai.. am eu o idee.. Un moment.. admirabil, admirabil.. Stai.. intră în casă și iese cu două scaune. Așa, porumbelule.. bibicuțule.. Ne așezăm.. Mai aproape.. Eu-mi las capu' pe umărul tău, tu-mi dai mânuța.. așa.. și stăm așa.. Vis și amor.. și tăcem.. și visăm..

NOTARUL

Tili...

OTILIA

Știi, în casa mea era *sanfazon*... de... a țară, puiule... aa... auzi... din nou pătrunde o undă de cântec: „Să-l alegem deputat, că-i Rumân adevărat.“ De n'ar țipa așa nebunii ceia ai lui Florian... Auzi... cum răcnesc.

NOTARUL

Eh...

OTILIA

Mă mir, zău, Titi, uit'te ți-o spun, mă mir cum poți tu s'o duci aici... Tu nu ești pentru mojici, frate.. zău, nu ești...

NOTARUL

Patru poște dela Aiud, ha-ha...

OTILIA

Ba nu, zău...

NOTARUL

Cu tine pot, drăguță.. numai cu tine.. hai.. mai încoace... așa.. înc'odată... unu-doi-trei... o sărută. Unu-doi...

OTILIA

Ce frumos... Ce frumos...

NOTARUL

Frumos.

OTILIA

Uit'te, vezi, plopul' colo, cum bate luna.. Titi dragă..

NOTARUL

Puiule...

OTILIA

Plopul' acolo 'n colț.

NOTARUL

Peste șură.

OTILIA

Da.

NOTARUL

Văd...

OTILIA

Parol doner... ca la Flora... cum cade umbra,
par'că vine încolo boschetu' și p'ormă chioscurile..
Ah... la Flora...

NOTARUL

Unde ? Unde ?

OTILIA

La Flora, pisule... fredonează «Aseară 'n grădină,
mi-a spus o vecină, că cu altu'...»

NOTARUL

Cine-i aia ?

OTILIA

La București, bibilicule...

NOTARUL

Par'că eu am fost la București.

OTILIA

Stai să vezi, pisule. Așa. 11 sărută Știi seara, pe
vremea asta, la șosea... perechi, perechi... cu mu-
scalu'... ce de lume... ce de lume... și pălării... și
conchiste... Repede, gaspadin!... Repede... la Flora!...

NOTARUL

Așa, *varoșlighet*, ca la Peșta, o grădină...

OTILIA

Ce grădină, dragă, grădină? Separeuri, puiule,
lăutari, glume, și Costică nebunu' cu crisantema 'n
piept... Așa făcea... cântă. Ton de romanță sentimental-gutural

«In ora nunții tale,
Va fi 'ngroparea mea,
Ah, mai trădat, Didino,
Dar nu mă vei uita...»

Aici o aducea sus... sus... strângea din buze și
chiorea nițel, numai o idee, da' nu-i ședea rău,
parol...

NOTARUL

Cine?

OTILIA

Costică.

NOTARUL

Cine-i ăla Costică?

OTILIA

Cine-i ăla Costică?... *teremtete*... Lăutaru', pi-
sule... Costică dela Flora... Ești gelos, ai? E gelos
Titicuță? Pusi, pusi... așa... îi sărută

NOTARUL

Hm... credeam, că...

OTILIA
surprinsă

Stai, nu te mișca... un moment... nu te mișca...

NOTARUL

Ce-i ?

OTILIA

Extraordinar.

NOTARUL

Ce-i, Tili ?

OTILIA

Da' știi: leit...

NOTARUL

Ce s'a întâmplat ?

OTILIA

Să moară cine minte... Uit'te, uit'te, cum stai așa, erai, zău, gol Bijucă Constantinescu, cum stai așa...

NOTARUL

Cine ?

OTILIA

Bijucă dela roșiori, locotenentu', dragă... așa cum bătea lumina și tu cu fruntea nițel adusă, când ți-am dat pusi-pusi... leit Bijucă... atât că el avea ochii *bleomaren*... Da' ce-i ? Dece întorci capu' ? S'a *tupălat* băiatu' ?

NOTARUL

Eh...

OTILIA

Titi.

NOTARUL

Lasă.

OTILIA

Titi, ce-i ?

NOTARUL

Lasă, nu mai vorbim... Spune... Poftim.

OTILIA

Ce-i, pentru Dumnezeu ? Ce va să zică asta ?
Așa deodată... Ce-i ?

NOTARUL

De, mă gândesc și eu... acolo la București...
singură... atâta vreme...

OTILIA

Ei, și ?

NOTARUL

Cine știe...

OTILIA

Cum ?

NOTARUL

Așa...

OTILIA

Ce ?

NOTARUL

Câți... așa...

OTILIA

Pardon, puiule, nu mă ofensa...

NOTARUL

Nu, da' știi, mă gândesc...

OTILIA

Nu mă ofensa, te rog...

NOTARUL

Nu, dragă, placă și nu te supăra... da' vezi, omu'. bănuiala... de câți spui tu... câți ai cunoscut acolo în familie, la domnu' Popescu... ăă... Constantinescu... Bijucă... Bijucă... Costică... Eu foarte sânt gelos... Știi... drept... păcatul meu... n'am ce face...

OTILIA

Titi...

NOTARUL

Să mă pardonezi...

OTILIA

Ți-am spus, Titi, deatâteaori, să mă tratezi cu mânuși... te rog... da'... să nu mă ofensezi... Nu l Lasă... eu sunt femeie onestă... da... eu nu sunt de alea...

NOTARUL

Dragă...

OTILIA

De alea ca la Peșta.

NOTARUL

Nu te supăra, ei vezi, na, n'am vrut...

OTILIA

Ba mă supăr. o apucă plânsu! Mă supăr. Ți-am spus și ți-o repet.. Când a venit văru' lui madam Popescu, șefu' din minister, și m'a întrebat : «Domnișoară, de ce ești tristă? — E fasonul meu, domnule...» așa i-am răspuns... Și când s'a apropiat și mi-a strâns mâna, așa ca' vas'zică să mă ciupească, am făcut scandal... «Fii la distanță, musiu, și la locul dumitale...» Și mi-am făcut bagaju'... Ți-am spus că numai odată Ionel, mizerabilul, atunci când mi-a cerut mâna după balul funcționarilor... plânge

NOTARUL

Ei vezi, te-am supărat... Să mă pardonezi... zău...

OTILIA

Și cum mă ruga madam Popescu: «Iartă-l, Tilițuțo... Așa e Mache, mucalit... — «Scuzați, madam», zic, «sunt femeie onestă...» Și-am plecat.. Gândiam, stau două zile în Transilvania, la tata... Ș'asa e singur... Il vizitez și p'ormă plec... Ce mă mai potrivesc eu cu ei? Sânt mojici, da, mojici... opt ani tot în case bune...

NOTARUL

Vezi, mai bine tăceam... Tili...

OTILIA

Și cum îmi scria madam Popescu: «Tilițuțo, sufletul meu, întoarce-te, mergem la Slănic...» Așa-i dacă sunt proastă...

NOTARUL

Iartă — uit'te, acum odată...

OTILIA

Dacă sunt proastă, să te iubesc pe tine, familist. Desigur, tu crezi... tu crezi...

NOTARUL

Da' nu cred nimic... Tili.... uit'te nu, zău.... las acum.

OTILIA

Iaca a trecut anul... Tot așa o seară ca asta, când te-am întâlnit atunci în căruța poștei la Aiud.. Nici nu mai știu... Era lună... Și pe drum așa... cu tine... singură... și tu te jurai... te jurai... mai știu eu? Am cedat... am cedat atunci în căruța poștei... dacă am fost proastă...

NOTARUL

Noa, vezi, dă mâna... Mă iubești... așa-i?

OTILIA

Da' asta nu merge, așa.. toată vieța. Nevasta ta..

NOTARUL

Eh...

OTILIA

Da, are să 'nțeleagă.

NOTARUL

Eh...

OTILIA

Și-o să facă scandal... Sunt sigură...

NOTARUL

Ei, fii pe pace, fii pe pace... unu-doi-trei.. pusi...
o sărută. Unu-doi...

OTILIA

Răule...

NOTARUL

Unu-doi...

OTILIA

Ce crezi tu... se aude portița. Vine Mitruț grăbit. Cum trece în pripă se împiedică de scară. Otilia și notarul tresar. Vai de mine... ce-i? ai auzit?

NOTARUL

Vine cineva.

SCENA III

OTILIA, NOTARUL, MITRUȚ

MITRUȚ

impiedicându-se

Crișu' lor... Mult mă poartă...

NOTARUL

Ăsta-i Mitruț... Tu iești, mă?

MITRUȚ

Eu, domnule...

NOTARUL

Al dracului... Înjuri, ha?

MITRUȚ

Bună seara, domnule, m'am împiedicat.. Nu știu ce-i pe aici... scara... astăzi toate-s cu făcătura.

OTILIA

Aoleo... Nu ești vrednic, mă Mitruț, parol... cum ne-ai speriat... zic te pomenești...

MITRUȚ

Păi, să iertați...

NOTARUL

Ce-i ? S'a întâmplat ceva ? Ce-i asta ? Raport la miezu' nopții ?

MITRUȚ

Nu bun lucru, domnule, nu bun.

OTILIA

Auzi..

NOTARUL

Ei, repede !

MITRUȚ

Viu dela crâșma lui Caiafa. M'am băgat în furnicar, domnule, acolo între ei. După ce-ați plecat cu măriia sa, dela Hopârtean am luat-o noi laolaltă. Acum,—zic,—colindăm ca la Bobotează, pela toți... Zice Stan: «Hai în Ștează la Oancea, are el patru jogăreni, să vorbim,—zice,—că-i rupem dela Florian... Zic: «Hai...» Și ne-am dus...

NOTARUL

Ei...

MITRUȚ

Să vedeți... am rupt doi... Cârnău și cu Făgețel.. s'au dat la vorba lui Oancea, au luat arvuna... Na tu cinci, na tu cinci... Al Fetoaii nu vrea... așa, dincoala... are în parte două delnițe în cânepiște, dela popa... hâr, mâr... se codia... l-am lăsat... Mai rămăsese Stan Guran... Hai la Stan...

NOTARUL

Bine, bine... da' ce-i ? Ce cauți aici ?

OTILIA

Spune, spune.

MITRUȚ

Mă rog... Stan nu era acasă. Unde-i Stan, tu muiere ? Zice: «La crâșmă cu ăsta... cu Bădițoiu și ficioru-so...—L-o luat» zic... Da' Oancea, zice Oancea: «Duceți-vă acolo la Caiafa, du-te Mitruț, trage-l la o parte și spune-i așa : Oancea zice să te dai cu notaru'... Și dacă teșește, spune-i la ureche : Oancea îți trimite vorbă că s'au prăpădit doi cai săsești în tăietura Dobriții...» Zic: «Ce-i asta ?» Da' el : «Las'o încurcată...» Și-am plecat... Hopârtean, că nu se bagă : «Du-te tu, că ești mai meșter...» zic...

NOTARUL

Al dracului, o lungești... iar spui cazanie,,. Nu vezi, mă ? Repede.

OTILIA

Lasă-l.. frate, ee... Spune, Mitruț, spune...

MITRUȚ

Lasă, domnule, că nu-i glumă... Să vezi... Să vedeți cum vine... Zic: ți-l moi eu pe Guran, și m'am dus la Caiafa. Acolo adunare mare, și cântece, și lăutari.. băutură, și, cum să zic ?.. ștudenți...

NOTARUL

A... Ce ștudenți ?

OTILIA

Cum ?

MITRUȚ

Erau acum... am văzut, trei erau, unu' cu ochelari... Mă vâr eu încet pe poartă, trec frumos pe sub fereastă, mă uit în dreapta, în stânga... Iaca Stan... la masă, către frunte îl pusese... «Mii,—zic,—păcatele lui, chiamă-l până în curte pe Guran...» Da' nu spune, tu, nu spune cine.. Auzi ?.. «Se duce Mii... Aștept, zic : vine, nu vine ? Vine, nu vine ?.. Ce-a făcut ce n'a făcut... Spusu-le-a slujnica dracului ? Văzutu-m'a careva ? Destul că iese Urdea... iese... și cum mă vede... se repede, domnule..

OTILIA

Ei comediel..

MITRUȚ

Huzdup la mine... mă ia în cârcă așa într'una... și oblu 'n crâșmă... al dracului urs, tare, tare... mă pune pe masă : «Iaca cățelu' pământului...»

OTILIA

Săracu' Mitruț... Vezi mojicii, domnule...

NOTARUL

Te-au bătut, mă?

MITRUȚ

Nu, domnule, nu. Da' așa ca dracii: cu batjocura. Nu mă lăsa depe masă. Mă ținea smirna, că să beau, așa se cade dac'am venit lătorean... da' să nu mă dau jos, să fac cuvântare de sus, că m'aleg pe mine... Prostii...

OTILIA

Auzi, mizerabilii...

NOTARUL

Canalii...

MITRUȚ

Și cum mă posodiau ei, mă ciufuliau, iaca se deschide ușa și nimeresc.. pac în casă, patru inși, jandari cu sulitele..

NOTARUL

Foarte bine.

OTILIA

Zi că-mi place.. Zi că-mi place.

MITRUȚ

Lăsați, mă rog, că deaci s'a tras...

NOTARUL

Ce?

OTILIA

Cum? S'a întâmplat ceva?

MITRUȚ

Întâiu așa cioro-boro ungurește între ei.. Urdea, Urdea.. n'am priceput.. arăta la Urdea.. că pentru-că face scandal.. Ce-o fi zis Urdea.. Știi că vor-bia și el.. N'am luat seama. Bem din pungă dela noi, nu dela altu'.. Atâta să fi zis, că n'a apucat să isprăvească, domnu' Gal, mă rog, i-a ars două palme.. și gata..

NOTARUL

Ce?

MiTRUȚ

L-au dus cu ei..

OTILIA

Lasă, că prea era mojić, Urdea, prea era mojić, frate..

NOTARUL

Foarte bine.. Bine i-a făcut..

MiTRUȚ

Nu-i bine, domnule, că-i rău...

NOTARUL

Ce, mă?

OTILIA

Cum?

MITRUȚ

Că vezi așa s'au tulburat ei.. Intr'un minut.. cât suflă.. Cum au plecat jandarii toți în picioare.. Trebuie scăpat Urdea.. Il deșeală hoții de Unguri.. Și așa s'au hotărit ei să vie la dumneata..

NOTARUL

La mine?

OTILIA

La Titi?

MITRUȚ

La Dumneata. Știi, au trimis după popa.. dascălu'.. fierbeau așa..

NOTARUL

Și, și?

MITRUȚ

Zic: să văz ce fac.. Acuma eu știam că dumneata ești aici..

NOTARUL

Bine.. bine..

MITRUȚ

Și când clocotiau așa.. iaca pică Toderaș.. cam beat.. făcut bine.. dă un chiot.. să ierți: «I-am făcut-o papistașului! Haideți după mine, că-i la Oprea din Spini..»

OTILIA

Vai de mine!..

MITRUȚ

Atâta a trebuit.. Haideți până-s jandarii la cazarmă.. Să-l luăm cu satu'.. Să ne scape pe Urdea..

OTILIA

Vai de mine..

NOTARUL

De unde știu că-s aici ?

MITRUȚ

Toderaș.

OTILIA

Cum Toderaș, tontule ?

MITRUȚ

Te-a văzut el.. cu badea Niculaie...

NOTARUL

Cine ?

OTILIA

Cine ?

MITRUȚ

Badea Niculaie Borza — Socru' dumneavoastră..

OTILIA

Auzi, Titi..

NOTARUL

Cum, el la crâșmă ? Ce vorbești ?

MITRUȚ

Da, domnule, spuneau toți că fusese pe acolo.. Azi mai întâiu.. Nu știi ce s'a întâmplat.. S'a dat cu oamenii de tot, da' știi în lege.. Băutură.. Căiafa.. zece părechi..

NOTARUL

El la crâșmă ?

OTILIA

Ce-i asta, Titi ?

NOTARUL

Lasă, lasă..

OTILIA

Să știi că vin mojiicii pe noi.. Titi mă prăpădesc..

NOTARUL

Ascultă, dragă, stai puțin, lasă.. lui Mitruț. Ce-ar fi oare să trec prin grădini ?

MITRUȚ

Nu, domnule, că s'au împărțit în două: unii vin pe la curmătură, pe poteca dintre iazuri, ai mulți vin pe ulița din Cârpeniș.. așteaptă pe popa să plece.. Eu am fugit să spui...

OTILIA

Ce ne facem, Titi, pentru Dumnezeu ?..

NOTARUL

Te rog, să mă pardonezi, taci acum..

OTILIA

Aoleo, cum să tac, frate, cum să tac? Nu vezi tu? Se face scandal.. Aici, onoarea mea.. e în joc onoarea mea..

MITRUȚ

Ar fi bine mai degrabă.. Știi departe-departede capu' satului, da' să nu te pomenești..

OTILIA

Ce-i de făcut..

NOTARUL

Mă rog, bine.. Stai un minut. Bine. Le arăt eu scandal..

OTILIA

Ce-i?

NOTARUL

Lasă, le-arăt eu.. intră în casă.

OTILIA

Titi!

NOTARUL
din casă.

Este cerneală? Așa. Am găsit.. Imediat..

SCENA IV

OTILIA, MITRUȚ.

MITRUȚ

Să știi, că nu-i glumă.. Asta iese lată. Dacă vine și Borza.. ăla.. Spuneau la Caiafa.. — Ce-o fi avut ei?..

OTILIA

Păi bine, mă Mitruț, ce să mă fac, mă? Cui să-i treacă prin minte?

MITRUȚ

De, știu eu !..

OTILIA

Chiar azi...

MITRUȚ

Dacă ți-a plăcut băutura dulce...

OTILIA

Taci, mă nebunule !

MITRUȚ

Ba nu, zău.

OTILIA

Tacil

MITRUȚ

Ei, lasă, le știu eu astea...

OTILIA

Ce știi tu ?

MITRUȚ

Ehe, sufletu' badei, pe vremea mea...

OTILIA

Pe vremea ta...

MITRUȚ

Nu mă seca, Oprenuțo... Cum adică ? Cum adică ?

Stai... Opt, nouă... Nu... Zece... Ba nu... Așa... doisprezece ani... Ce-i asta, o vieață, ha? Bine, da' cine poate ținea cu voi? Tot ca spuma laptelui, vere, tot ca spuma laptelui...

SCENA V

NOTARUL, MITRUȚ, OTILIA.

NOTARUL

Așa, na. Acuma să poștească. Iui Mitruț Vezi scrisoarea asta? Pleci cu ea la cazarmă, la domnul Gal. Il cauți, i-o dai, înțelegi? Cum o primește, într'un minut să deie porunca și să vie aici cu doisprezece jandarmi... Înțelegi? Iaca ! îi dă scrisoarea

MITRUȚ

Să vie...

OTILIA

Titi, ce faci, pentru Dumnezeu... Să nu cumva...

NOTARUL

Lasă, dragă, mă rog frumos, ți-am spus, știi, vorba noastră, la politică să mă pardonezi...

OTILIA

Bine... Bine...

NOTARUL

Asta-i treaba mea...

OTILIA

Bine, cum crezi tu...

NOTARUL

Aşa cum am scris acolo... Pleac' acum... Aici nu-i de stat. Repede ! Înţelegi ! O iei prin grădina lui Isaia, sai gardul. Dacă te prinde pe tine, nu-i nimic. Ii dai scrisoarea... Şi-apoi să poftească cu satu'...

MITRUŢ

Bine, domnule, numai...

NOTARUL

Nici o vorbă. Pleacă !

MITRUŢ

Numa' să nu fie rău...

NOTARUL

Haide !

OTILIA

Titi, un moment... Iaca Mitruţ.

MITRUŢ

Mă rog, eu slujba mea...

NOTARUL

Am isprăvit...

MITRUŢ

Sara bună ! pleacă murmurând Crişu' lor!..

OTILIA

Noroc, Mitruţ... notarului: Bine că s'a aranjat şi asta... câteva clipe de tăcere.

SCENA VI

NOTARUL, OTILIA.

NOTARUL

Aşa... pe gânduri Ha... ha... pravoslavnici...

OTILIA
distrată

Ha...

NOTARUL

Ce-i ?

OTILIA

O prostie...

NOTARUL

Ce ?

OTILIA

Mi-a trecut mie, aşa, prin cap...

NOTARUL

Ce ? Spune !

OTILIA

O prostie, frate... Aşa-ţi vine, când nici nu gândeşti... Uită-te, mă gândiam eu aşa, cum aş putea să te desvâţ pe tine de *teremtete* ăsta... Grozav nu pot să-i sufăr eu pe Unguri...

NOTARUL

Ei, vezi, iară, iară... Te rog... Ți-am spus de-atâteaori... N'ai altă grijă acum ?

OTILIA

Bine, pisule... bine... Nu te supăra... Da' știi, când îi văd așa, cum zici tu, *teremtete*, cu mustața unsă... Parol, ți-e frică... Stai să vezi, așa ceva mai rar... Era unu' în vamă la pașapoarte, acum când am venit... Zice Fometeasca, — țigancă, da' a ajuns bine, se ducea cu grecu' la Nisa, — zice : «Mai *acănà*, soro, că împunge...»

NOTARUL

Pardon, vezi, asta-i politică... Dece? Ți-am spus..

OTILIA

Politică, nepolitică... Dracu-i pune să le crească mustăți așa, ca loboda.. Și p'ormă. vezi...

NOTARUL

Ce ?

OTILIA

Te strici cu toată lumea... Cu satu'... pentru ei... iaca...

NOTARUL

Eh...

OTILIA

Iaca, ce pățești... Aoleo... Titi... Să nu dea Dumnezeu să vie mojicii... Zău, Titi, mie-mi vine rău... Mie din asta mi se trage, eu amețesc... Când s'o repezi, nebunii... Eu, eu, mă stric...

NOTARUL

Nu-i nimic, vine Șandor... Știe el rânduiala...

OTILIA

Ce rânduială ?

NOTARUL

Mă rog, cum zicea Matrai dela comitat : «Vorba-i bucătură domnească, nu-i pe seama proștilor...» Unu-doi... *baionet auf...* Gata... Nu vorbă trebuie aici... Bătaie, înțelegi, bătaie!. Tăiați felii, sare și piper... Și storși să le iese sâmburii, ca la castraveți... *Te...*

OTILIA

remtete... Titi, ce vorbești!..

NOTARUL

La Mărgineni, cum a fost ? Tot așa frunză verde'n pălărie. A tras în ei... în grămadă... Cât bați în palme a curățit'locu'.. de departe se aude sgomot. Stai.. ce-i... auzi...

OTILIA

Vai de mine...

NOTARUL

Cum dracu ? se uită la ceas. Așa repede...

OTILIA

Vin, auzi...

NOTARUL

Taci.

OTILIA

Vin, da... vin...

NOTARUL

Mitruț, abia a plecat.

De departe sgomotul crește. Se deslușesc accente din cântecul electoral.

OTILIA

Titi, ce-i de făcut ?

NOTARUL

Un moment... Să vedem...

OTILIA

Auzi, cum țipă...

NOTARUL

Beți.

OTILIA

Vine tot satu'... auzi...

Sgomotul se întetește, se aleg strigăte: „Să trăească Florian “

NOTARUL

Nu știu... nu știu...

OTILIA

Cu sutele.. bibicule.. săraca de mine, mor, mor,
nu mă lăsa!..

NOTARUL

Te rog.

OTILIA

Hai în casă pentru Dumnezeu !

NOTARUL

Stai, stai, ce-i de făcut ? Stai...

OTILIA

Hai în casă. Ne încuiem, facem întunerec. strigătele mai aproape Stai... Tu mă iei în brațe, Titi... Titi dragă... mă iubești ?

NOTARUL

Ei, las' acum, te rog, *o Iștenem...*

OTILIA

Și să murim așa... Dacă n'am avut parte de noroc pe lumea asta... *plânge* N'am avut noroc...

NOTARUL

Taci ! Ce vrei ? Taci !

OTILIA

Să ne găsească îmbrățișați... Cum spune la Universu'... Titi dragă, puiule... Opt ani tot în case bune...

NOTARUL

Ei, hai în casă odată...

O trage după dânsul și încue ușa, se stinge lumânarea din casă

SCENA VII

Sceua se întunecă un moment. Se luminează apoi deodată brusc, fiind inundată de mulțime de țărani cari vin repede, vociferând și umplu ograda lui Oprea. Țăranii vin cu felinare aprinse. Toți au frunză verde la pălărie. Unii aduc afișe mari pe cari e tipărit apelul către alegători al lui Florian. Afișele sânt unele roșii, altele galbene și albastre. În mulțime se văd și femei și copii. Se alege popa și dascălul, în mână cu un bețișor de trestie. În popor e și Caiafa cârciumarul. Cuvintele ce urmează se rostesc repede și se aleg din fierberea generală.

ȚĂRANI, POPA NICOARĂ, DASCĂLUL ILIUȚ,
CAIAFA, TODERAȘ, LĂUTARI.

DIN MULȚIME

când intră în scenă. Glasuri răslețe

Pe-aici, copii ! Sus, Opreo ! — Unde ești, jupăneasă ? — Ieși la fereastră, domnule ! — Vrem votul universal... — Așa-i... Așa-i... Vivat !

Mulțimea în vremea asta strigă, cântă, se mișcă.

UN COPIL

ieșind în fața scenei.

Trăească domnu' deputat Ioniță Florian !

O FEMEIE

Taie popa limba... Diavole, taci

POPA NICOARĂ

Pe pace, oameni buni ! Fiți pe pace !

DIN MULȚIME

glasuri răslețe.

Să ne dea pe Urdea ! Așa-i... Urdea... — Dorm. — Asta-i nuntă, mă !

Din mulțime se alege unul care-l trage pe Caiafa și-l prinde în joc. Îl învârtește și-i cântă: „Țop în sus și țop în jos, joc de frică bucuros“.

UNUL DIN MULȚIME

Noroc, Barbă-putredă ! Cui dai votu' ?

CAIAFA

Așa sa trăiesc *iu*... toamnă Ioniță Florian...

ALTUL

Să nu mai calce nime pragul Vențăloaii, mă...
Deaci înainte, numai la crâșma lui Caiafa; să
câștige el săracu', că-i de-al nostru...

CAIAFA

Așa... așa... ha... toamnă Ioniță Florian, la mulți
anil..

În vremea asta, popa ține sfat într'un colț cu câțiva frunțași. Mai
mulți se trag sub fereastră. Se vede că plănuesc ceva. Din mișcarea
lor se aleg cuvintele : „Așa... așa vezi... Să doarmă ușor... Ca la
nuntă... ha... Chemați pe învățătorul... Pofitim, domnule învățător“ ..—
Învățătorul vine între ei. Scoate un diapason și-l cearcă.

CEI DE SUB FEREAȘTRĂ

Tăceți... Așa... Bine...

INVĂȚĂTORUL

face semn cu bețișorul, că se poate începe cântecul.

Acum !

Se cântă, pe aria cunoscută „Hora Unirii“—cântecul electoral. Toți
ascultă cu plăcere un moment, apoi continuă cu femeii cu copii.

CORUL DE SUB FEREAȘTRĂ

Foaie verde leuștean,
Ioniță Florian,
Neam de viță de Roman,
Neam de viță de Roman.

Să-l alegem deputat,
Că-i Rumân adevărat,
Nu ca Blezu-huhurezu,
Nu ca Blezu-huhurezu.,.

De departe se aude glas de vioară și clarinet. Corul o parte se oprește, alții mai cântă încă: „Cine nu ține cu noi, crească-i coarne ca la boi“... Un moment se face tăcere, apoi iar strigăte răslețe.

DIN MULȚIME

Toderaș... Vine Toderaș... de departe se aud chiote „Vivat! Vivat.“ Se alege glasul lui Toderaș, care cântă acompaniat de lăutari: „Doi mă leagă, trei mă 'ntreabă, de doi cai și-o iapă neagră.“

DIN MULȚIME

Ai noștri! — Sus! — Vivat!

UN BĂTRAN

Brava! intră Toderaș cu șapte tovarăși, patru lăutari.

TODERAȘ

Sus, papistașule! Nu dormi! smulge o sticlă de rachiu din mâna unui lăutar și-o aruncă în fereastră. Geamul se sparge

OTILIA

țipând din casă

Săriți! Săriți! Hoții! popa iese repede în față.

POPA NICOARĂ

Băieți! Așa nu. Asta nu merge...

DIN MULȚIME

Bine! — Așa vezi... — Sus, papistașule...

DASCĂLUL

Cu socoteală, mă rog, cu socoteală.

TODERAȘ

Să iese !

CAIAFA

Pi pace, pi pace...

NOTARUL

din casă

Ce vreți cu mine? Ce căutați aici?

OTILIA

tânguindu-se

Vai de mine... Vai de...

DIN MULȚIME

unul cântând, alții după el

«Taci, mireasă, nu mai plânge, că la maică-ta te-om duce...»

TODERAȘ

Ieși afară, papistașule !

DIN MULȚIME

Așa ! — Așa ! — Sus, vere !

POPA NICOARĂ

Tăcere, oameni buni ! arătând spre Toderaș. Trageți-l la o parte. mai mulți îl iau pe Toderaș și-l împing spre fund. La o parte ! Mai în fund... Așa... către fereastră. Domnule notar ! Avem o vorbă cu dumneata, domnule notar !

TODERAȘ

Eu-s cătană împărătească.

MAI MULȚI

Lasă, mă, lasă...

NOTARUL

Vreți să mă omoriți? Ha?..

TODERAȘ

Auzi șoacățu', vere!

POPA NICOARĂ

Nici o teamă să n'ai!

DIN MULȚIME

Nimic! — La vedere! — Să iese...

POPA NICOARĂ

Răspund eu cu cinstea mea! Nici un fir de păr, domnule notar! Ieși un minut să te vadă oamenii... se face lumină în casă.

NOTARUL

Pe vorba dumitale?

DIN MULȚIME

La vedere! Să-l vedem!

POPA NICOARĂ

Pe vorba mea! tăcere un moment, murmur apoi, Notarul iese în pridvor.

SCENA VIII

CEI FOȘTI, NOTARUL, OTILIA

NOTARUL

înfricoșat

Aice sunt. Ce vreți dela mine? o secundă tăcere generală,

COPILUL DE MAI ÎNAINTE

iese repede în față, asvârlindu-și pălăria în aer

Trăească domnu Ioniță Florian, deputatul nostru, deputatul nostru !.

MULTIMEA

izbucind

Să trăească domnul Ioniță Florian ! Vivat !...
lăutarii dau semnalul obișnuit. Notarul stă obidit.

POPA NICOARĂ

Fiți pe pace, oameni buni ! Stimate domnule notar !

DIN MULȚIME

Jupâneasa, domnule ! — unde-i jupâneasa ?

MAI MULȚI

Taci, Praleo ! Taci, n.ă !

DIN MULȚIME

S'auzim ! S'auzim ! se potolesc și se face tăcere.

POPA NICOARĂ

Stimate domnule notar, când am plecat cu toții la dumneata... durere, aici... aici... în capul satului...

DIN MULȚIME

Așa-i ! — La Oprea din Spini ! — Tăceți !...

POPA NICOARĂ

...mi-au venit în minte cuvintele strămoșilor noștri : «*Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur...*»

DIN MULȚIME

Așa-i !

MAI MULȚI

Taci, mă !

POPA NICOARĂ

...că datorința dumitale, domnule notar, domnule notar... de fruntaș al satului, ales de votul nostru...

DIN MULȚIME

Noi te-am ales ! Noi !

POPA NICOARĂ

.....De votul nostru al tuturor... e să nu semeni vrajbă și să împărțești în două poporenii necăjiți, ci dimpotrivă, cum spune poietul... Otilia crapă un moment ușa și scoate capul. Mulțimea murmură. Unul strigă : „Iaca mireasa, mă“.. — Alții : „Nea... hoo...“ — Otilia repede închide ușa.

POPA NICOARĂ

«...Unde-i unul nu-i putere, la nevoi și la durere...» de departe se aude un chiot. Popa își curmă cuvântarea.

SCENA IX

CEI FOȘTI, BORZA, ANA.

BORZA

Intră repede târându-și fata după sine. Notărășița se vede că a fost ridicată repede din pat. E cu capul gol, părul despletit puțin.

Ha... Spurcăciunea... Spurcăciunea... Să-l vezi... aici..

DIN MULȚIME

Niculaie Borza... Iaca Borza !

TODERAȘ
din fuud

Aici, bade Niculaie !

O FEMEIE

Vai de mine...

ANA

Tată ! Tată !

BORZA

intrând în ogradă se repede spre pridvor și-o împinge pe Ana în dreptul notarului

Aici... aici... acum-a-l vezi...

ANA
plângând

Rușine ! Rușine ! Să-ți fie rușine ! tăcere

NOTARUL

Ce vrei ? Ce vrei acum ?

MULȚIMEA

Ho... toți se mișcă

POPA NICOARĂ

Oameni buni !

NOTARUL

Ce ? Ce vrei ?

TODERAȘ

vrea să se smulgă din mâna mai multora cari îl țin

Lăsați-mă ! Și eu-s aici..

MULȚIMEA

Huideo ! Pe el ! — Să-l rupem !..

BORZA

Ce vreau ? Vreau să-ți spun... să te întreb, domnule... unde ți-s cărțile alea cu table verzi și cu table roșii... paragrafii... cinstea ta domnească ? din fund se aude un glas de comandă : „Inaintel” Intră Gal, repede, urmat de 15 jandarmi.

SCENA X

CEI FOȘTI, GAL, JANDARMII.

GAL ȘANDOR

La oparte ! La oparte ! Inainte, marș ! *Kutya te-remtete !*

JANDARMII

urlând împing mulțimea

La oparte ! La oparte !

MULȚIMEA

îngrozită

Vin jandarii!..

MAI MULTE FEMEI

Jandarii... Vai de noi... Fugiți...

NOTARUL

răcnind

Gal ! Șandor !

GAL

salută

Cu supunere, domnu' notar...

BORZA

continuând

Cinstea ta domnească... La Oprea din Spini...
Câine...

ANA

plânge înfundat

Rușine !..

NOTARUL

arătând spre Borza

Luați-l ! Luați-l ! Repede ! Canalia ! Repede !

BORZA

buiac

Pe mine ? Pe mine ? A... voi sunteți prietenii
lui...

ANA

Tată ! Tată !..

NOTARUL

Umflați-l ! jandarmii după un moment de ezitare îl prind pe
Borza.

POPA NICOARĂ

Domnule notar ! Bagă de seamă, domnule notar ! mulțimea murmură.

NOTARUL

Taci, popo ! Ia-l ! Inainte ! Ia-l ! Du-l !

TODERAȘ

Tot atâta ! vrea să se smulgă. Nu-l lasă.

BORZA

Haideți, mă ! Haideți ! I-arăt eu cânelui... Spurcăciunea... i-arăt...

JANDARMII

Inainte ! Marș ! și smulg.

ANA

țipând se leagă de Borza. Poporul fierbe

Tată ! Tată ! Duce pe tata...

NOTARUL

Canalia... afară... așa...

BORZA

întoarce capul dintre jandarmi

Ne vedem, domnule...

CORTINA

ACTUL III

Se petrece a treia zi după actul II. Scena reprezintă cancelaria notarului, ca în actul I, lipsesc însă toate mobilele de proveniență țărănească. Din ele a mai rămas numai lada de zestre a Anei, încuiată, gata să fie mutată. Pe părete în colț icoana Sf. Niculaie, cu candela aprinsă. Mobilele defa oraș toate la locul lor neatins: biroul notarului, două fotolii, portretul lui Franz Iosef, pușca, pistoalele, etc. Interiorul prezintă aspectul unei case din care se n.ută; pe jos hârtii, jurnale, etc. Când se ridică cortina, în colț stau de vorbă Mitruț, Calafa și Hopârtean.

Ziua înainte de masă.

SCENA I

CAIAFA, MITRUȚ, HOPÂRTEAN.

CAIAFA

Pentru că dacă n'am licența de crâșmă, iu ce ma fac ? Că iu am spus: «Tomnă notar...» tomnă notar, iu cu popor, lasa-ma cu popor..» da' tomnă notar a zis : «Rad barba, jidove, și iau crâșma...» și dac' a vrut să-mi ia crâșma, am dat votu' lui tomnă Bleză.. iu.. acum.. ce ma fac ?

MITRUȚ

Du-te acasă, jupâne... auzi.. du-te acum.. că n'are vreme de dumneata.. alte griji mai mari.. du-te acasă.

CAIAFA

Bini, da'...

HOPÂRTEAN

Lasă că vorbim noi cu domnu' notar să-ți gri-jască cojocu..' li spunem noi.. da' nu-ți face nime nimic, Caiabo... Iac' așa vorbe..

CAIAFA

Ba mi prăpădește.

MITRUȚ

N'avea nici o teamă.

CAIAFA

Mi prăpădește satu'.

MITRUȚ

Nu.. nu.. du-te acasă.

HOPARTEAN

Pleac' acum să nu te găsească aici.. repede..
auzi.. ieși, jupâne.

CAIAFA

depărtându-se

Bini.. iu.. ma duc.. da'.. dacă satu'.. iu ce.. mă
fac.. mi prăpădește.. vei.. tomnă Bleză. iese.

SCENA II

MITRUȚ, HOPÂRTEAN.

MITRUȚ

Vezi și ăsta.. vai de capu' lui.. ce stare să mai
aibă el aici? Nu, Hopârtene, așa nu merge.. frate..
degeaba..

HOPÂRTEAN

Dece adică?

MITRUȚ

Dece? Iaca dece.. Scoli lumea mă.. ridici satu'..
se face răsmiriță... moarte de om... și te bate D-zeu
de nu-ți mai putrezesc oasele.. înțelegi?

HOPÂRTEAN

Eh, Dumnezeu, D-zeu, dece o încurci? Vorba :
ajungi deputat? Ajungi la lingura a mare? Ajungi
la domnie? Ha? Ajungi...

MITRUȚ

Așa deputăție... las'o.

HOPÂRTEAN

Ce așa deputăție? Păi așa.. Ce crezi tu, că a-
colo în Peșta.. ori în altă parte.. la boieri, mă,
acolo în țară, unde vrei să pleci tu, crezi că are
cineva grije că l-a împușcat pe Urdea, ori pe Corcea
din deal, ori pe ăla, pe cum îi zice, pe Toderaș,
ha?.. Crezi tu?.. ha?...

MITRUȚ

Da' sufletu' tău.. mă.. sufletu'?. nimic?..

HOPÂRTEAN

Olio, vere.. sufletu'.. lasă-mă.. Dac'ar fi cum zici
tu — după suflet.. ehei — multe s'ar schimba pe
lumea asta..

MITRUȚ

Cum?

HOPÂRTEAN

Apăi, așa — lumea — da vezi — aici nu-i vorba
de suflet, aici care-i mai tare, mă.. care are pu-
tere mai multă. Cine se uită : vine pe drept, vine
pe strâmb? Ăl mare pe ăl mic, așa-i legea, ca la
companie. Știi obășteru' il ia pe maior, maioru'

strigă la căpitanu'.. căpitanu' înjură pe strajameșter..
 și strajameșteru' Hopârtean.. rade-o palmă lui Ion
 Baci din Călvasăr : «Legea ta, câne... capu' sus !»
 Acuma, cine știe de unde vine greșala, cine s'o
 caute? Ha? Vine pe dreptate? Ha? Vorba... ai
 putere? Bine. N'ai? Du-te și te culcă.

MITRUȚ

Vezi eu.. nu pot așa.. înțelegi.. altă socoteală..
 nu pot.

HOPARTEAN

Păi, dacă nu poți, ia lumea 'n cap.

MITRUȚ

O și iau...

HOPÂRTEAN

S'ajungi la bătrânețe pe drumuri... Traistă 'n
 băț...

MITRUȚ

S'ajung...

HOPÂRTEAN

Vezi, mă Mitruț, nu ne potrivim noi...

MITRUȚ

Nu.

HOPÂRTEAN

Nu... nu... eu am altă minte... altă curaje.

MITRUȚ

li fi având deacolo, dela honvezi... da', vezi, eu patrusprezece ani de când port cărja pristăvească, înțelegi, vorbă legănată n'am avut... cu nime... Auzi. De slujbă am fost? Am făcut slujba. Mi-au dat poruncă? Am făcut porunca... Da' mi-am tras seama, mă... zece ani sub notarul Busuioc, am dus pecețile la oameni, și'n toată bunăvremea nimic...

HOPÂRTEAN

Sub Busuioc..

MITRUȚ

Sub Busuioc...

HOPARTEAN

Altă socoteală... eh... altu'... d'ăi de legea veche.

MITRUȚ

Om curat, mă, înțelegi... Spunea credeu Dumineca 'n strană... Om curat. Și eu nimic... pân 'a venit ăsta... Deatunci făcătură... Cine's eu azi în Lunca? Ha? «Cățelu' pământului!»...

HOPARTEAN

Ee...

MITRUȚ

Prostu' s'asculte, unu-doi-trei, rictai... Bine, bine... s'asculte.

HOPÂRTEAN

Ca la companie...

MITRUȚ

Nu merge așa... iaca ce-ai pățit... nu-i nime câne, mă... Aștia... poporu'... omenia lor. I-am spus și alaltăieri, atunci Sâmbătă sara, acolo la Oprea din Spini... zic...

HOPÂRTEAN

Drept, deacolo s'a 'nceput. Săracu' Oprea, ce-i cu el ?

MITRUȚ

Ce să fie ? Când a venit azi dela moară, casa dărâmată, urla cânele.

HOPARTEAN

Da' jupâneasa ?

MITRUȚ

Madama a fugit azi noapte la Aiud. Eu i-am spus : «Bagă bine de seamă, d-le notar, că jandarmii, știi, câni nu oameni... abia apucă să tragă cocoșu'».

HOPARTEAN

Da' el decolo ?

MITRUȚ

Păi nu l-ai văzut ? Par'că 'nebunise...«Ia-l ! Du-l!» Și l-a umflat pe Borza. Era trăznit în lege... smințit... Așa l-a ținut și noaptea și ieri, Duminică, toată ziua la alegere... apucaț, știi... ai văzut. Când veniau după masă ăi din Zimbru și mai rămăsesese satu'... o sută cinci voturi a lui Florian, din Lunca, par'că turbase... «Incoace Gal... Incoace...

Bagă de seamă Gal... Bate... bate... bate, Șandor !
Să nu cază domnu' Blezu !...» Ai văzut... așa din
senin... că n'a apucat Urdea să zică nimic...

HOPARTEAN

De zis, n'a zis...

MITRUȚ

Nici Toderăș... cioro-bor... că bătaie n'a fost când
a dat cu pușca... În două rânduri... Acum du-te la
ei, că-s morți câteștrei... Și atâția schilavi... Și
Clopoțel, săracu'... Urlă tot satu'... Muierea lui Cor-
cea se cântă de-ți ia auzu', — m'a blestemat și pe
mine : «Să n'ai parte...» Bine, ce-am greșit eu ?
Înțelegi, slujba mea... Și Borza bătut, socru-so...
ce rușine... ce... Vezi, ce-i pe-aici prin casă...

HOPARTEAN

Dacă te 'ncurci cu domnii...

MITRUȚ

A, da-i spun... Gata... eu am isprăvit.

HOPARTEAN

Acu trebuie să pice dela Winkler.

SCENA III

MITRUȚ, HOPÂRTEAN, ANA, LINA, DOI ȚĂRANI.

Intră Ana cu Lina și doi țărani cu mânecile suflecate. Ana îmbră-
cată țărănește, gata de drum.

ANA

privind împrejur. Către oameni :

Iaca lada asta... da' băgați de seamă, să n'o în-
toarceți... luați-o domol...

LINA

Știi că sunt de spart.

MITRUȚ

lui Hopârtean :

Se mută. către Ana: Bună ziua, doamnă notără-
șiță.

ANA

Nu mai sunt doamnă, Mitruț. către oameni : Poate
s'o întoarceți la stânga, dacă iese mai bine.

UN ȚĂRAN

S'o petrecem peste mijloc... bagă bine de seamă..
Așa dela spate, dela spate...

CELĂLALT

Grea ladă.

LINA

Dacă-i de zestre, Simioane...

ANA

S'o așezați în car la mijloc.. trageți la o parte
lavițele.. s'o puneți între perini.

UNUL DIN OAMENI

Altceva nu mai este ?

ANA

Nu. Așa. oamenii ridică lada, Mitruț sare să le ajute.

OAMENII

Aa.. da-i grea.. ține, Simioane.. Bine.. așa.. acum.. ho-o-rup !

MITRUȚ

Stai c'ajut și eu !

SCENA IV

In momentul când ies cu lada, intră notarul. In ușe se întâlnește cu Ana și rămâne o clipă mirat, când o vede în haine țărănești. Mitruț și Hopârtean se trag în colț. Cei cu lada ies.

MITRUȚ, HOPÂRTEAN, ANA, LINA, NOTARUL,
OAMENII.

NOTARUL

către oamenii cu lada :

Inlături, prostule, că te plesnesc... Ce te bagi în mine ?

OMUL

Domnule...

NOTARUL

Repede, afară. oamenii ies cu lada. Către Lina : Și tu, să-răcie ?

LINA

Ne mutăm, domnule.. iese.

NOTARUL

vede pe Ana

A, iaca și d-ta.. cu șorț.. și cu năframă.. ai ? Știi că-mi place ? Acum la șezătoare, la Vilențu în Gruiu...

ANA

potrivind niște lucruri într'o legătură.

Mai bine nu le lăpădam niciodată.

NOTARUL

Vezi, aici ai dreptate.

ANA

Celelalte le-am lăsat.. poate aveți lipsă.

NOTARUL

Cumpărăm noi ce ne trebuie, puiule... nu te supăra. Ridici capu' și tu ?.. Ei, ți-ai luat tot? Lăzile, lavițele.. țealele, procovițele.. zestrea.. ai ?

ANA

Tot ce s'a cuvenit.

NOTARUL

Ni s'a isprăvit socoteala..

ANA

Isprăvit, eu nu mai am nici o treabă.. vine tata. dumnealui are ce are..

NOTARUL

Tâlharul să nu-mi vie, să nu-mi calce aici, înțelegi! Să nu-l întâlnesc... leși.. afară.. ieși !

ANA

Sănătate bună, Mitruț !

MITRUȚ

Doamne ajută ! ANA iese.

SCENA V

NOTARUL, MITRUȚ, HOPÂRTEAN, UN OM.

NOTARUL

abia acum observă pe Mitruț și Hopârtean.

Voi aici? Ce-i? Ce vreți?

MITRUȚ

O vorbă, domnule notar.

NOTARUL

Ce vorbă? N'am vreme...

HOPARTEAN

Mitruț ar avea o vorbă..

NOTARUL

Ce vrei? In momentul ăsta intră unul din oamenii cari au dus
lada. Ce cauți aici?

OMUL

Mă rog, icoana cu Sf. Niculaie... am uitat-o colo
în colț..

NOTARUL

Ieși afară.. blegule? omul iese. Ce vrei?

MITRUȚ

Induioșat

Domnule notar... d-le notar..

NOTARUL

Ce-i, mă? Ce bâlbăi? Spune-odată.

MITRUȚ

Domnule notar.. să ierți.. am venit să spun...
că eu.. eu plec.. și-am adus-o.. aici.. poftim..

NOTARUL

Cum ? Ce ?

MITRUȚ

ii întinde cârja

Asta.. cârja.. patrusprezece ani și două luni..

NOTARUL

Ce ?

MITRUȚ

Atâta am purtat-o... acum o las.

NOTARUL

Cum lași cârja, tontule ? Spune ce vrei ! Ești
beat.. ha ?

MITRUȚ

Plec..

HOPARTEAN

Se duce !

NOTARUL

Unde ?

MITRUȚ

Plec în țară, domnule notar... las slujba... nu mai
pot.. nu mai pot rămânea... mă duc din Lunca..

NOTARUL

Ha.. ha.. pricep.. adică te duci.. mă lași.. slabule.. ha.. slabule.

MITRUȚ

Nu.. domnule.. nu sânt slab, da' dacă satu' nu mă mai vrea?.. Eu ce să fac?

NOTARUL

Ce-ți pasă ție de sat.. ha?.. Ce-ți pasă?

HOPARTEAN

Așa zic, și eu, ce-i pasă lui? Leafa-i umblă..

MITRUȚ

Mie-mi pasă, domnule.

NOTARUL

Dece? ha?

MITRUȚ

Că eu cu satu' am trăit... neam de neam... și dacă satu' nu mă mai vrea... nu mai am nici o putere... nu mă încreastă nime... mă blastămă muierile... Ce-s eu azi? «Cățelu' pământului»... Și copii pe uliță: «Ăsta-i Mitruț... Mitruț!» Eu nu mai am rădăcini aici.., mă duc, domnule... să nu mă știe nime de unde sânt... Mă duc în țară... mă bag slugă... s'a isprăvit... și deaceea am adus cârja, să i-o dai lui Hopârtean... ne-am învoit... el poate... știe... altă socoteală...

NOTARUL

Am înțeles... pleacă...

MITRUȚ

Domnule notar.

NOTARUL

Du-te.

MITRUȚ

Acuma când îmi iau rămas bun... aş mai avea
o vorbă...

NOTARUL

Eu am isprăvit.

MITRUȚ

Domnule notar...

NOTARUL

Ce vrei?

MITRUȚ

Nu-i bine așa... știi... numai cu puterea...

NOTARUL

Curăță locu', înțelegi?... Cum adică? Tu să
mă 'nveți pe mine?

MITRUȚ

Domnule... trebuie ș'o leacă... de, cum să zic...
ăștia... poporu'... trebuie... să iertați... eu nu vreau
nici un rău... sănătate bună... și dac'am greșit..

NOTARUL

Bine, bine.

MITRUȚ

Să iertați pleacă spre ușă.

NOTARUL

Am isprăvit. Noroc bun ! Du-te 'n țară... Du-te 'n țară... la București... auzi, mă... la București...

MITRUȚ

din ușă :

Și tu, Hopârtenee... cu socoteală, mă... cu buna... Doamne ajută !... iese.

HOPARTEAN

Lasă pe mine...

SCENA VI

NOTARUL, HOPÂRTEAN.

NOTARUL

plimbându-se prin casă

Al dracului omul slab... mă lasă... se duce... când bate vântul... toți la fel. Când veniam dela Winkler, stau cu pălăria 'n cap, canaliile. Nu-i nimic... Bine... bine. Hopârtean ! ridică cârja.

HOPARTEAN

Porunca, domnu' notar.

NOTARUL

Hai încoace.

HOPARTEAN

Poftim.

NOTARUL

Ți-o dau ție... Am vorbit cu măria sa domnu'
deputat Blezu...

HOPARTEAN

Să trăiți...

NOTARUL

Ieri sara când a plecat, am vorbit.. te bagă la
comitat..

HOPARTEAN

Sărut mâna.

NOTARUL

Când s'a face loc, te bagă, pân' atunci te pun
pristav aici... da' știi la mine, după regulament..
înțelegi... vorbă scurtă... porunca. Prostu' n'are cu-
vânt în cancelaria notarului Traian Vălean... auzi?..
Eu-s popa aici... aici eu...

HOPARTEAN

Ca la companie, mă rog.

NOTARUL

Așa.

HOPARTEAN

Am înțeles.

NOTARUL

Să știi că trăznește... înțelegi, să știi că...

SCENA VII

NOTARUL, HOPÂRTEAN, CANTORUL.

Se deschide ușa și intră cantorul Tioplea, pe nevăgate 'n seamă.

NOTARUL

Iaca... Aici? Ce cauți?... Ce?

CANTORUL

Domnule notar...

NOTARUL

Dă-l afară...

CANTORUL

Părintele Nicoară m'a trimis să spun...

NOTARUL

Dă-l afară, înțelege !...

HOPARTEAN

Afară !... Repede !... Porunca... îl împinge de spate.

CANTORUL

Ho, mă... Ce te repezi? Ești nebun, Hopârtene?
Stai... Părintele...

NOTARUL

Afară...

HOPARTEAN

Porunca... leși ! îl împinge cu putere spre ușe.

CANTORUL

Păi... lasă că vedem noi. Cum adică ? Bine, am să spui, bine... iese.

HOPARTEAN

Afară... afară ! Il scoate afară.

SCENA VIII

HOPÂRTEAN, NOTARUL.

NOTARUL

Aşa.. Canaliile.. Aşa.. ha.. vin asupra mea ?.. Nu le-a fost destul.. Iar ridică capu', cum au plecat jandarmii.. Ce cred ?.. Peste-o săptămână-i gata alegerea dela Vinţ.. iar se 'ntorc. Am să-l cer pe Gal aici.. înţelegi, pe Gal.. Cum adică ?..

HOPARTEAN

Cât mai de grabă ar fi bine, domnule notar, cât mai de grabă... aici vedeţi..

SCENA IX

CEI DINAINTE, MITRUŢ.

Intră Mitruţ repede cu faţa speriată

MITRUŢ

Iar mă întorc, domnule notar, cu veste..

NOTARUL

nu eşti la Bucureşti, mă ? Ce vrei ?

MITRUȚ

Vin cu veste.. nu bună, domnule.. fierb oamenii.. S'a ridicat satu', d-le notar. Când am ieșit din curte de aici.. să dau la Mărgineanu 'n colț, toți adunați.. Și bătrâni.. și copii.. toți. Ș'a nimerit muiera lui Pavel Corcea, răposatu', și se cânta și țipa... și nu mai este nici o rânduială.

NOTARUL

se ușureze sufletu'.. Să se cânte.. Bine face..

HOPARTEAN

Spune, mă..

MITRUȚ

Și-am fugit să spui că vine.. vine părintele Nicoară, l-a trimis lumea.. Ce chiote, ce văicăreală, că ți se rupe inima.. Să băgați de seamă, că nu-i a bună, domnule..

NOTARUL

Taci.. auzi... să poftească.. Pleacă și tu... ce cauți la mine? Am isprăvit-o laolaltă.

HOPARTEAN

lui Mitrut

Ce-i, mă?

MITRUȚ

Știi lume.. n'am mai văzut așa.. intră popa Nicoară mbrăcat în haine de sărbătoare. Iaca părintele.

SCENA X

CEI DINAINTE, POPA NICOARĂ.

POPA

Bună ziua.

NOTARUL

Sănătate.

POPA

Aș avea ceva.

NOTARUL

Mă rog.

POPA

Fără martori.

NOTARUL

Ieșiți!.. Tu Hopârtean.. stai la ușe.. nu te mișca..
înțelegi..

HOPARTEAN

Am înțeles. iese cu Mitruț

SCENA XI

NOTARUL, POPA.

NOTARUL

Poftim.

POPA

D-le notar, după cele petrecute ieri la alegere,

n'aș mai avea de ce să calc în casa d-tale, adică în casa satului până stai d-ta în ea..

NOTARUL

Cum poștești..

POPA

Dar nu vin atât din voia mea.. Ce s'a întâmplat ieri... ce s'a întâmplat.. a mai adăugat o nedreptate..

NOTARUL

Mă rog.. lasă cuvântarea.. Ce poștești?

POPA

Da, domnule... o nouă nedreptate, care și în țara asta trebuie să se răsbune... fiindcă sistemul d-voastră, dați-mi voie, e păcătos.. Să-i fie rușine d-lui Blezu, mandatul lui e plin de sânge.. Să-i fie rușine!

NOTARUL

Ce vrei, părinte, spune, ce vrei?

POPA

De sânge românesc...

NOTARUL

Mă rog aici nu-i adunare să faci agitație... Am să-mi însemn vorbele astea..

POPA

Da.. da.. da.. de sânge românesc nevinovat!.. să-ți însemni vorbele astea... da.. Ar trebui să ți

se miște ceva și d-tale sub haina ceea nemțească.. Nepotul birăului din Mihalț.. da.. da, ai căzut de parte.. D-tale ce-ți pasă? Și lui Blezu, acolo pe malul Dunărei.. D-voastră v'ați rupt.. ați ieșit din popor, nu vă mai uitați înapoi.. Da' noi simțim... avem o inimă, d-le notar.. avem suflet.

NOTARUL

Lasă-mă cu sufletu'.. Lasă-mă că vă știu.. vă cunosc.. Mă rog.. ce poștești?

POPA

Da.. da.. suflet.. noi n'avem inima 'n buzunar. Pe noi ne doare, ne arde.. când vedem.. lumea asta chinută care mănâncă pământ și plătește dare ca să hrănească pe d'alde Blezu.

NOTARUL

Domnule, n'ai dreptul să insulti pe deputatul cercului. Am să fac arătare.. auzi... cum adică?

POPA

Fă arătare cât poștești... N'am dreptul... n'am? Ha?... Da' el a avut dreptul să cadă aici asupra noastră... așa din bun senin... cu husari, cu jandarmi?... El a avut?... Cu bani... da... da... hârtii de zece și de-o sută tot din șerparul lor... Pe coroanele astea se razimă țara dumneavoastră... Să vie să-l facă deputat... Ce minciună! Nu-l cunoaște nime... nu l-a văzut nime... Cu puști... deputat... cu sânge... Ce minciună!... Ce țară!... Ce lege!... Ticăloșiel..

NOTARUL

Domnule părinte ! Să părăsești cancelaria la moment ! Aici în oficiu, în casa legii... Am să comunic d-lui solgăbirău vorbele dumneatale... Cum adică... crezi că poți... Mă rog... mă rog să părăsești la moment..

POPA

Adevărat, trebuie să fiu eu cel potolit... da... Da' nu-i mirare după cele petrecute... Tot satul e în picioare, domnule... atâția morți și schilavi... ce vrei?... Cum pot să-mi mai păstrez eu liniștea?... Da...

NOTARUL

Nu-mi pasă... Dacă s'au răsculat... Treaba lor... Mă rog să părăsești...

POPA

Ce răscoală ? Nu-i adevărat ! N'a fost nimic, înțelegi, nimic... Să vă ferească Dumnezeu odată de răscoala lor, că nu s'alege piatră pe piatră, ca la Aiud în patruzeci și opt...

NOTARUL

Ce-mi pasă mie ? Nu-i vina mea... Mă rog...

POPA

Ba-i vina dumitale...

NOTARUL

Mă rog, ce vrei ? Spuneai că ai ceva ? Mă rog, ce vrei ?

POPA

Da, am, tocmai deaceea viu... Da, e vina dumitale, o știu toți... te rog să m'ascuți... apoi treaba dumitale.

NOTARUL

Poftim.

POPA

Domnule notar... ce-ți spun eu acum, nu-i vorba mea... E vorba satului... După ziua de ieri nu poate fi altă scăpare... Te rog lasă-mă să vorbesc... Nu poate fi altă scăpare... Dumneata trebuie să pleci... Altfel eu nu iau nici o răspundere...

NOTARUL

Cum? Ce?

POPA

Să pleci...

NOTARUL

Unde... eu?

POPA

Da... dumneata.

NOTARUL

Să plec?

POPA

Da... trebuie... să-ți dai demisia... azi să pleci... uit'te acum... altfel... aici se face... se face revoluție... Înțelegi... Eu trebuie să duc veste la poporul adunat... Mă rog... mă rog... nu te tulbura... gân-

dește-te... M'așteaptă cu răspuns... numai atât așteaptă. Iaca am făcut aici scrisoarea... Demisia... să iscălești... scoate din buzunar o hârtie și începe să cetească: Eu notarul Traian Vălean, din Lunca, declar...

NOTARUL

Ei, acum nici o vorbă mai mult... Să ieși d'aici...

POPA

Domnule notar...

NOTARUL

Da' repede...

POPA

Înțelege, domnule, poporule... întreg...

NOTARUL

Repede... Să ieși !... Cum adică ?... Auzi canaliile !... demisia... ha?... Voi să-mi porunciți, să-mi dați drumul... ca la slugi?...

POPA

Al nostru ești, domnule, slujbașul satului...

NOTARUL

Cum? Eu-s cantoru' Tioplea... ha? Mitruț... pri-stavu'... ha? Să ieși !

POPA

Mitruț e om de omenie... el a plecat.

NOTARUL

Ei, eu n'am să plec... auzi... auzi... n'am să plec l...
Am isprăvit.

POPA

Domnule notar !

NOTARUL

Am isprăvit... afară !

POPA

Cu mine degeaba strigi... degeaba... Nu... nu...
mie nu mi-e frică...

NOTARUL

ia puşca depe părete

Afară, popo ! Afară ! Ori îţi sbor creerii... Afară!...

POPA

A... Aşa... D'ăia-mi ieşti... Stai, domnule... stai să
vedem...

NOTARUL

Afară l... Afară l... Hopârtean ! intră Hopârtean.

POPA

Mă duc, domnule... da' să ştii că pe urma mea
vine potopu'... te duce... te mătură... potopu'...

NOTARUL

Afară cu cânele !

HOPARTEAN

Părinte... domnule părinte... se apropie de popa.

POPA

Inlături... nu ți-e rușine obrazului?... Plec... da' vin alții... Nu ți-e rușine... iese.

SCENA XII

NOTARUL, HOPÂRTEAN.

NOTARUL

Cânele... A... așa... va să zică revoluție. Vin cu satu'... demisia... bine... leși afară... Hopârtean pleacă. Nu, stai... Hopârtean stă. Bine... să vedem. leși acum... la ușe să te oprești... Ai auzit? Nimeni să nu cu-teze să puie picioru' aici, înțelegi, nime... altfel... o pățești cu mine... Să-l iei de gât pe cânele care vrea să vie... Să te bați cu el, să-i rupi grumazii... înțelegi... leși... Canaliile l...

HOPARTEAN

Cum porunciți... iese.

SCENA XIII

NOTARUL

se aruncă într'un fotoliu și-și razimă capul în palme câteva momente.

Uf... canaliile! Bine... vă dau eu demisie, se ridică și trece grabnic la telefon Hallò... hallò... vă rog, domnișoară... da Vălean... notarul... da... mă rog douăzeci și trei pe cinci... douăzeci și trei pe cinci... da... Canaliile! V'arăt eu... Hallò... Cine? Domnu' Nagy? Aici notarul din Lunca... Bună ziua... Mulțumesc...

greu... foarte grea: aiegere... rog la telefon să vie domnul solgăbirău... da'... imediat... E urgent... foarte urgent... Mă rog... domnu' solgăbirău ?... Vălean... Vă rog, d-le solgăbirău, în Lunca e revoluție... Poporul răsculat după împușcăturile de eri... da... da... popa... acum a ieșit deaci... agită... Ați făcut foarte rău că ați dus jandarmii... Eu nu sunt în siguranță... Da... vă rog... da... în câtă vreme? A, nu, e prea mult... Dați ordin să vie cu automobilul... într'un ceas... Foarte bine... Desigur... Se face... se face... Da... cu jandarmii... cu jandarmii... Sigur... Să-i împuște... Da... da... Lăsați...

SCENA XIV

În vreme ce notarul spune uitimele cuvinte la telefon, la ușe se deslușește ceartă, care ia proporții tot mai mari. În urmă ușa se deschide cu violență și intră deodată Borza și Hopârtean hărțuindu-se.
Borza are capul bandajat pe urma loviturilor de alaltăseară.

NOTARUL, BORZA, HOPÂRTEAN.

BORZA
de afară

La o parte... auzi!...

HOPARTEAN

Poruncă... am poruncă...

BORZA

Feri la o parte... Cum? Asta-i treaba mea, n'am să mă spovedesc ție, sărăntocule...

HOPARTEAN

Domnu' notar...

BORZA

Mie nu-mi poruncește... intră 'n casă. Notarul în acest moment a lăsat telefonul. Invață-ți slugile la omenie, domnule...

NOTARUL

Cum ? Aici ? Aici ? Ce cauți aici ?... Cum ai intrat... ha ?... Cum ? către Hopârtean Ce-am poruncit, bestie, ha ?... îl scutură de mânecă Ha ? Ce-am poruncit ?

HOPARTEAN

Domnule... m'a împins...

NOTARUL

Il împinge afară pe Hopârtean

Ieși afară !... Hopârtean iese. Către Borza Ce vrei... ce vrei cu mine... ce vrei ?...

SCENA XV

NOTARUL, BORZA.

BORZA

Avem o socoteală...

NOTARUL

Nici o socoteală... Ce socoteală ? Nici o socoteală !...

BORZA

Avem o socoteală.

NOTARUL

Alaltăseară Gal ți-a făcut socoteala. Am isprăvit... ieși afară... ieși deaci !...

BORZA

Taci, stârpitură...

NOTARUL

Da... da... Gal e de voi să vă moaie oasele... să vă rupă... să vă facă castraveți... să vă stoarcă... să vă iese sâmburii... Bine ți-a făcut, câne bătrân... Trebuia...

BORZA

Taci... auzi... taci.

NOTARUL

Trebuia să-ți farme țeasta capului... căpățâna aia colțuroasă de cioban... pravoslavnic...

BORZA

Nu mă face... Taci... înțelege... taci l...

NOTARUL

Cum?... Ce... vezi pușca? Te repezi? Da.. da... să-ți umple gura de pământ... să te sature... Ce te uiți la mine înholbat? Cu ochii ceia ca două ascuțișuri de secure... ce vrei?

BORZA

Mi-a trecut prin minte... câne... că... să mi se tragă din altceva... Fă socoteala... repede... să plec..

NOTARUL

Ce socoteală?

BORZA

Scoate cartea..

NOTARUL

Cum, care? Ce carte?... N'am nimic.. pleacă..

BORZA

Din lada satului.. scoate odată.. Repede.. auzi..
să plec.. să-mi.. să nu te văd.. repede..

NOTARUL

N'am nici o carte... ieși!

BORZA

Dă-mi banii...

NOTARUL

Pleacă.. vezi.. și-a dus tot.. și laviți... și scaune..
și țoale.. mărit-o.. ha.. mărit-o după bețivul.. a,
nu, că l-a mâncat fript...

BORZA

Tu l-ai mâncat.. tu câne..

NOTARUL

Spune-i să-l bocească.. ca pe măsă.. la proga-
die.. Să-l bocească ha.. ha..

BORZA

Dă-mi banii.. banii.. Scoate banii... repede.. auzi..

NOTARUL

N'am bani...

BORZA

Banii mei.

NOTARUL

Nu-s..

BORZA

Cum ? Banii !

NOTARUL

Da.. banii.. banii tăi.. ai tăi... s'au dus.. dacă
vrei să știi...

BORZA

Ce ?

NOTARUL

Banii. Atâta ai putut să dai.. bani.. cu iei ți-ai
răscumpărat prostia, a ta... și a fetei... a satului...
bani.. ciobane.. M'ați cumpărat pe mine.. Ți-am
mâncat banii... da.. banii tăi.. i-am băut la Aiud..
cu domnii.. cu țișanii... banii...

In acest moment se aude la biserica din deal clopotul tras într'o
dungă... Până la sfârșit răsună clopotul cu mică întreruperi.

BORZA

Ai mei... Moșia mea..

NOTARUL

Ai.. tăi.. dă-mă în judecată.. Ieși afară... afară...

BORZA

Moșia.. cerșitor., m'ai făcut cerșitor.. Clopotul.
Auzi.. auzi.. clopotu.. Dumnezeu.. te bate D-zeu..
Spurcăciune.. își face cruce Moșia.. auzi..

NOTARUL

Judecată.. hai la judecată.. Lasă-l pe D-zeu...

Nu-mi pasă de Dumnezeuul tău.. al vostru dela biserica din deal.. nu-mi pasă...

BORZA

Taci.. taci..

NOTARUL

De sfinții voștri.. zugrăviți acolo.. de D-zeu... Se aud din depărtare murmure cari cresc și se prefac într'un strigăt general. Nu este Dumnezeu.. ciobane.. vezi.. cartea.. aici.. spune...

BORZA

Carte..

NOTARUL

Da.. tu roagă-te.. du-te.. să-ți deie el banii.. moșia.. să ți-o dea.. ha.. Dumnezeu.

Strigătele au ajuns sub ferști. Se aud chiote: „Nu vrem.. Jos.. Pe el.. Inainte., Cu toții“..

NOTARUL

Canaliile.. auzi.. Ori roagă-te lui Sf. Niculaie... uite-l colo în colț.. să-ți deie el..

Afară chiot general: „Să-l rupem.. Pe hoțu'.. Pe hoțu'“.. Glasul lui Hopârtean; „Eu nimic“.. Strigătul popii: „Oameni buni“.. Alt glas: „Lăsați-l pe Hopârtean“.. Fierbere.

NOTARUL

Du-l de aici.. du-l.. i-al tău.. du-l.. Atâta ți-a mai rămas.. se repede și lovește cu cravașa icoana și candela Sf. Niculaie cari se rostogolesc la pământ. In acest moment se sparg din afară geamurile cu pietri.

BORZA

care în toată vremea tiradei notarului s'a svârcolit cu pumnii strân și în momentul când a căzut icoana se repede urlând asupra lui, îl ia de gât, îl strânge repede și cad împreună pe icoană. Urlând:

Ha.. Dumnezeu.. ha... câne..

SCENA XVI

CEI DINAINTE, SATUL CU POPA.

În momentul când Borza a căzut cu notarul, mulțimea înarmată cu coase, furci, topoare, sape, inundă scena. Strigăte: „Pe el... Să-l rupem.. Aici!”. Glasul popii potolindu-i: „Oameni buni.. Pe pace. Fiți pe pace“.. Poporul se oprește înmărmurit. Muțenie generală.

BORZA

prostit se ridică depe notarul mort

Oameni buni... am căzut la păcat.. Brațele cad. Poporul stă mut.

POPA

Ziceți, oameni buni, cu toții : Dumnezeu să-l ierte.

MULȚIMEA

descoperindu-și capetele și făcându-și cruce :

Dumnezeu să-l ierte!..

CORTINA

IN EDITURA „FLACARA“

AU APĂRUT PÂNĂ ACUM :

<i>M. Sadoveanu</i> .	Un instigator	Lei 1.25
<i>D. Anghel</i> . . .	Oglinda fermecată	» 1.50
<i>St. O. Iosif</i> . . .	Cântece	» 2.—
<i>Eug. Lovinescu</i> .	Scenete și fantazii	» 1.25
<i>Pompliu Eliade</i> .	Maeterlink	» 1.—
<i>I. Chiru-Nanov</i> .	Peste Dorna	» 1.50
<i>Natalia Negru</i> .	Mărturisiri	» 2.—
<i>Almanachul S. S. R.</i> (Anul I)		» 1.50
» » » »	(Anul II)	» 1.25
<i>Victor Eftimiu</i> .	Cocoșul Negru	» 2.50
<i>E. Lovinescu</i> . . .	Aripa Morții	» 1.80
<i>Al. Cazaban</i> . . .	Intre Femeie și Pisică	» 1.50
<i>N. N. Beldiceanu</i>	Chilia Dragostei	» 1.50
<i>G. Diamandy</i> . . .	Chemarea Codrului	» 1.50
<i>P. Locusteanu</i> și <i>Iser</i>	50 Figuri Contimporane	» 2.50
<i>General Al. Candiano-Popescu</i> .	Războiul Neatârării (Asaltul și luarea re- dutei Grivița)	» 3.—
<i>H. G. Lecca</i> . . .	Dincolo	» 1.—
<i>A. de Herz</i> . . .	Bunicul	» 2.—
<i>P. Locusteanu</i> .	Suntem Nebuni	» 1.50
<i>Caton Theodorian</i>	Povestea unei odăi	» 2.—
<i>Octavian Goga</i> .	Domnul Notar	» 1.85

BIBLIOTECA „FLACARA“

- No. 1 și 2.—**Detlef Stern**: *Bulgaria sângerândă*.
» 3. —**Honoré de Balzac**: *O afacere întunecoasă*.
» 4-5-6.—**Rodolphe Bringer**: *Spionii lui Napoleon*.
» 7-8-9.—**H. G. Wells**: *Primii oameni în Lună*.
» 10. —**Victor Eftimiu**: *În temnițele Stambulului*.
» 11. —**Onoto Watana**: *Privighetoarea Japoneză*.
» 12. **Edmond Rostand**. *Romanțioși*.
» 13. **Victor Eftimiu**. «*Ave Maria*».

Prețul unui exemplar 40 bani. Dublu 60 bani.
Triplu 80 bani.

BIBLIOTECA ISTORICĂ

Au apărut până acum în Biblioteca Istorică:

- No. 1 : *Furiile Amourului*, Elena de Racoviță.
„ 2 : *Amintirile lui Napoleon*.
„ 3 : *De pe tron pe eşafod*.
„ 4 : *O dramă sub Napoleon*, Conan Doyle.
„ 5 : *Tragedia dela Mayerling*.
„ 6 : *Impărăteasa Elisabeta*.
„ 7 : *Amintirile unui fost prefect din timpul
răscoalelor*.
„ 8 : *Domnia și detronarea lui Cuza-Vodă*.
„ 9 : *Eroii Unirii : Jertfa lui C. Negri*.
„ 10 : *Iubirile lui Napoleon*.
„ 11 : *O curtezană pe tron*.
„ 12 : *Marchiza de Pompadour*.
„ 13 : *Napoleon în Rusia*.
„ 14 : *Memoriile D-nei Steinheil*.
„ 15 : *Don Juan Rege*.
„ 16 : *Crimele teroarei*.
„ 17 : *„Puiul Vulturului“*, prelucrată de D. Iacobescu.
„ 18 : *Campania în Bulgaria*, C. Paul și A. Marcu.
„ 19 : *Enric IV*, prelucrare de T. G. Lăzărescu.
-

PREȚUL LEI 1.85